

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

Αρ.πρωτ: 6510
Αθήνα, 28/12/2016

Τμήμα Συντονισμού

Ταχ. Δ/νση: Λεωφόρος Κηφισίας 7
Τ.Κ. – Πόλη: 115 23 Αθήνα
Πληροφορίες: Μ. Μανδράκη, Ι. Σπανός
Τηλέφωνο: 213 2124 752, 213 2124 768
eMail: eaadhsy@eaadhsy.gr
Τηλ. Κέντρο: 213 2124 700
Fax: 213 2124 777
Ιστότοπος: www.eaadhsy.gr, www.hsppa.gr

Προς: Ως Πίνακας Αποδεκτών
(μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου)

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ 17

(Απόφαση 181 /2016 της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων)

ΘΕΜΑ: “Ενίσχυση συμμετοχής των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων”

.....

Οι διατάξεις του νόμου 4412/2016 αποτελούν προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ στο πλαίσιο της ενσωμάτωσης από τις ελληνικές αρχές του ενωσιακού δικαίου στην εθνική έννομη τάξη στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Η βασική προτεραιότητα των κρατών μελών αναφορικά με την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων από τις αρμόδιες Αρχές ή εκ μέρους αυτών ήταν η απόλυτη συμφωνία με τις αρχές της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και ειδικότερα με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καθώς και τις εξ αυτών απορρέουσες αρχές, όπως η αρχή της ίσης μεταχείρισης, της αποφυγής διακρίσεων, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της αναλογικότητας και της διαφάνειας.

Οι δημόσιες συμβάσεις σε συσχετισμό με το πλαίσιο αναφοράς των βασικών προτεραιοτήτων της Ένωσης, διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη στρατηγική “Ευρώπη 2020”, όπως αυτή αποτυπώνεται στην από 3ης Μαρτίου 2010 ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «**Ευρώπη 2020 — Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη**». Στο πλαίσιο αναθεώρησης και εκσυγχρονισμού των πρότερων Οδηγιών 2004/17/ΕΚ και 2004/18/ΕΚ, όσον αφορά τις δημόσιες προμήθειες, κρίθηκε εκ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ως κατέχουσα ιδιαίτερη σημασία, η διευκόλυνση και ενίσχυση της συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στις δημόσιες προμήθειες, το οποίο αποτελεί βασικό στόχο της παρούσας κατευθυντήριας οδηγίας.

Επισημαίνεται ότι υπό την επιφύλαξη έκδοσης δευτερογενούς δικαίου με σκοπό την περαιτέρω εξειδίκευση των οικείων διατάξεων του ν. 4412/2016, η ανάλυση των ως κάτωθι σχετικών άρθρων αφορά κατά αποκλειστικότητα στον συσχετισμό αυτών με τη δέσμη των νέων δυνατοτήτων των ΜΜΕ υπό το πλαίσιο εφαρμογής του νέου νόμου.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Οι βασικότερες αλλαγές που εισάγονται με τον νέο νόμο, σε σχέση με το προϊσχύον νομικό καθεστώς αναφορικά με τις ΜΜΕ αποτυπώνονται στις κατωτέρω θεματικές ενότητες:

- I. Προετοιμασία-σχεδιασμός** (σχετικά άρθρα 46, 47,62 του Βιβλίου I και άρθρα 278, 279, 291 του Βιβλίου II)-**προκαταρκτική διαβούλευση,προκαταρκτική γνωστοποίηση**
- II. Κεντρική διαχείριση/Συγκεντρωτικές διαδικασίες σύναψης συμβάσεων** (σχετικά άρθρα 40-43 του Βιβλίου I και άρθρα 273-276 του Βιβλίου II)-**Κεντρικές Αρχές Αγορών**

- III. Ενίσχυση του ανταγωνισμού** (σχετικά άρθρα 59, 288 των Βιβλίων I & II αντιστοίχως)-Υποδιαίρεση συμβάσεων σε τμήματα
- IV. Υποβολή προσφορών/ Ηλεκτρονικά μέσα σύναψης συμβάσεων** (σχετικά άρθρα 35, 272 των Βιβλίων I & II αντιστοίχως)-Ηλεκτρονικοί κατάλογοι
- V. Μείωση διοικητικής επιβάρυνσης/Κανόνες Απόδειξης ποιοτικής επιλογής** (σχετικά άρθρα 79,81 του Βιβλίου I και άρθρα 304,305 του Βιβλίου II)-ΕΕΕΠ,e-certis
- VI. Κριτήρια ποιοτικής επιλογής** (σχετικά άρθρα 73-75, 78 του Βιβλίου I και 305, 307-8 του Βιβλίου II) - Δάνεια εμπειρία, Λόγοι αποκλεισμού-κριτήρια επιλογής
- VII. Οικονομική βιωσιμότητα/Υπεργολαβία** (σχετικά άρθρα 131, 336 των Βιβλίων I & II αντιστοίχως) Υπεργολαβία
- VIII. Ειδικά θέματα/Κατ' αποκλειστικότητα συμβάσεις** (σχετικά άρθρα 20, 110 του Βιβλίου I και άρθρα 256, 321 του Βιβλίου II) -ΚΟΙΣΠΕ
- IX. Διακυβέρνηση** (άρθρο 340 του Βιβλίου III)- Εποπτεία ΜΜΕ

I. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ -ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

1. Πριν από την έναρξη μίας διαδικασίας σύναψης σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να διεξάγουν διαβουλεύσεις με την αγορά, προκειμένου να προετοιμάσουν τη διαδικασία σύναψης σύμβασης και να ενημερώνουν τους οικονομικούς φορείς για τα σχέδια και τις απαιτήσεις τους όσον αφορά στις συμβάσεις. Τα ως άνω αναφερόμενα επιτάσσονται από τις διατάξεις του άρθρου 46 του ν. 4412/2016, ενώ στο άρθρο 47 τίθενται οι κανόνες για τη διενέργεια προκαταρκτικών διαβουλεύσεων με την αγορά. Αντιστοίχως, στο Βιβλίο II οι διατάξεις των άρθρων 278 και 279 ορίζουν την διαδικασία διεξαγωγής διαβουλεύσεων με την αγορά από αναθέτοντες φορείς, προκειμένου να προετοιμάσουν τη σύμβαση και να ενημερώνουν τους οικονομικούς φορείς για τα σχέδια και τις απαιτήσεις τους όσον αφορά στις συμβάσεις.

Οι ειδικές αυτές διατάξεις περί προκαταρκτικής διαβούλευσης με την αγορά δίνουν τη δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές / αναθέτοντες φορείς να ενημερώνουν τους οικονομικούς φορείς για τις συμβάσεις που προτίθενται να συνάψουν και τις απαιτήσεις τους και να αφουγκράζονται τις αντιδράσεις της αγοράς, μεγιστοποιώντας την αποδοτικότητα των σχετικών διαδικασιών ανάθεσης.

Ειδικότερα,όσον αφορά τις ΜΜΕ, η υλοποίηση των προκαταρκτικών διαβουλεύσεων τους δίνει τη δυνατότητα ενημέρωσης και συνακόλουθα διευκόλυνσης συμμετοχής τους με την έγκαιρη δημοσιοποίηση των αναγκών της Διοίκησης για έργα, υπηρεσίες και προϊόντα,καθώς πολλές από αυτές, λόγω περιορισμένου ανθρώπινου δυναμικού και στενών χρονικών περιθωρίων, αντιμετωπίζουν εμπόδια ως προς την δυνατότητα που διαθέτουν να ανταπεξέλθουν έγκαιρα στη προετοιμασία και υποβολή των απαραίτητων εγγράφων προς υποβολή στο πλαίσιο ενός δημόσιου διαγωνισμού.

2. Επιπρόσθετα, ένα άλλο εργαλείο διευκόλυνσης της συμμετοχής των ΜΜΕ στη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων, δυνατότητας προγραμματισμού, προετοιμασίας και έγκαιρης υποβολής των απαραίτητων εγγράφων / δικαιολογητικών τους στο πλαίσιο ενός δημόσιου διαγωνισμού είναι η προκαταρκτική προκήρυξη για τις αναθέτουσες αρχές και η περιοδική ενδεικτική προκήρυξη για τους αναθέτοντες φορείς.

α) Σύμφωνα με το άρθρο 62 του ν.4412/2016 οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να γνωστοποιούν την πρόθεση τους για σχεδιαζόμενες δημόσιες συμβάσεις δημοσιεύοντας είτε μέσω της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ένωσης είτε με δικές τους ενέργειες στο “προφίλ αγοραστή”, προκαταρκτική προκήρυξη μέσω της οποίας γνωστοποιούνται βασικές πληροφορίες για τις υπό ανάθεση συμβάσεις.

Β)Σύμφωνα δε με τις διατάξεις του άρθρου 291 του ν.4412/2016 ορίζεται ότι οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να γνωστοποιούν την πρόθεση τους για σχεδιαζόμενες δημόσιες συμβάσεις δημοσιεύοντας είτε μέσω της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ένωσης είτε με δικές τους ενέργειες στο “προφίλ αγοραστή”, περιοδική ενδεικτική προκήρυξη με την οποία γνωστοποιούνται βασικές πληροφορίες για τις υπό ανάθεση συμβάσεις.

II. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ – ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Εκ των διαλαμβανομένων στις αιτιολογικές σκέψεις των οικείων άρθρων του ν.4412/2016 (40 έως και 43 & 273 έως και 276) διαπιστώνεται μία τάση συγκέντρωσης της ζήτησης εκ μέρους των αναθετουσών αρχών και φορέων, η οποία οφείλεται τόσο στην ανάγκη εξορθολογισμού του κόστους συναλλαγών και διασφάλισης ευνοϊκότερων τιμών στοχεύοντας στην επίτευξη οικονομικών κλίμακας και στην εν γένει χρηστή δημοσιονομική διαχείριση, όσο και στην πιο αποτελεσματική και επαγγελματική διαχείριση των αγορών του Δημοσίου.

Εκ των διατάξεων των σχετικών άρθρων, ως άνω προαναφερθέντων, βασικός παράγοντας ενίσχυσης των ΜΜΕ είναι κυρίως η προβλεπόμενη επαγγελματική διαχείριση και οργάνωση των αγορών του Δημοσίου μέσω συγκεντρωτικοποίησης των προμηθειών. Επιπλέον, ως παρεπόμενο παράγωγο, οι προβλεπόμενες τεχνικές συγκεντροποίησης μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση του ανταγωνισμού, λόγω του αναμενόμενου μεγάλου όγκου των αγοραζόμενων ποσοτήτων και ως εκ τούτου να ισχυροποιήσουν την παρουσία των ΜΜΕ στη διευρυνόμενη αγορά. Η επαγγελματική διαχείριση των δημόσιων αγορών και ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μιας ογκωδέστερης αγοράς σε συνάρτηση (και συνδυαστική εφαρμογή) με τα πρόσθετα μέτρα εκ των διατάξεων άλλων άρθρων του νόμου, όπως αυτές που αφορούν στα τμήματα, την υπεργολαβία, την προκαταρκτική γνωστοποίηση κ.ο.κ., συνδράμει αποφασιστικά στην ενεργοποίηση και αξιοποίηση παραγόντων που ενισχύουν την ευρύτερη συμμετοχή των ΜΜΕ στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και ισχυροποιεί την επιχειρησιακή τους βάση.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Πιθανά κριτήρια προσδιορισμού ενοποιημένων προμηθειών των εν γένει συγκεντρωτικών αγορών
Συχνότητα εμφάνισης (επαναλαμβανόμενες/πάγιες ανάγκες) – vs. ad hoc/έκτακτες προμήθειες
Αίτημα προς ικανοποίηση που αφορά πολλούς φορείς/αρχές
Δυνατότητα συγκεντροποίησης βάσει τυποποίησης των εγγενών χαρακτηριστικών της προμήθειας
Προϋπολογισμός δαπάνης, γεωγραφικά κριτήρια, τεχνολογικά/παραγωγικής ικανότητας / προώθησης συγκεκριμένων κλάδων κριτήρια κ.λπ.

III. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (ΤΜΗΜΑΤΑ)

Οι διατάξεις των άρθρων 59 και 288 (άρθρα 46 και 65 των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ αντιστοίχως) παρέχουν τη δυνατότητα υποδιαίρεσης συμβάσεων σε τμήματα με σκοπό την ενίσχυση του ανταγωνισμού μέσω της προώθησης της πρόσβασης και της διευκόλυνσης της συμμετοχής των ΜΜΕ στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Επιπλέον, η υποδιαίρεση των συμβάσεων σε τμήματα προβλέπεται να αξιοποιήσει τις εγγενείς δυνατότητες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΜΜΕ, υπό την έννοια της ανάδειξης των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων σε διάφορους τομείς της εν γένει επιχειρηματικής και παραγωγικής τους δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, προβλέπονται ως βασικές δυνατότητες τα κάτωθι:

- α)** Κατά τις διατάξεις των οικείων άρθρων 59 και 288, οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς αντιστοίχως, μπορούν να αναθέτουν μία (δημόσια) σύμβαση υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων και να προσδιορίζουν το αντικείμενο και μέγεθος αυτών.
- β)** Οι προσφέροντες μπορούν να υποβάλουν προσφορά για ένα, περισσότερα ή για όλα τα τμήματα.
- γ)** Οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς δύνανται να περιορίζουν τον προκαθορισμένο μέγιστο αριθμό των τμημάτων ανά προσφέροντα.
- δ)** Οι αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς δύνανται να αναθέτουν, κατά περίπτωση, περισσότερα του

ενός τμημάτων στον ίδιο προσφέροντα, συνδυάζοντας διάφορα ή όλα τα τμήματα.

Ιδιαίτερη σημασία για την ενίσχυση των ΜΜΕ έχουν οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 59 και του άρθρου 288 που επιτάσσουν ότι οι Κ.Α.Α. διαιρούν υποχρεωτικά τις συμβάσεις που αναθέτουν σε χωριστά τμήματα, καθορίζουσες το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών.

Παραδείγματα εθνικών διατάξεων και πρακτικών

Σύμφωνα με το αυστριακό δίκαιο οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν κατά πόσο θα αναθέσουν μια συνολική σύμβαση ή θα την υποδιαιρέσουν σε τμήματα. Για τη λήψη της απόφασης αυτής συνεκτιμούν οικονομικές ή τεχνικές πτυχές.

Στη Γαλλία, προκειμένου να δημιουργηθεί περισσότερος ανταγωνισμός, ο γενικός κανόνας είναι να ανατίθενται οι συμβάσεις υπό μορφή χωριστών τμημάτων. Ωστόσο, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν την ανάθεση συνολικών συμβάσεων, εάν θεωρούν ότι η υποδιαίρεση μπορεί να περιορίσει τον ανταγωνισμό ή να καταστήσει την εκτέλεση της σύμβασης τεχνικά δύσκολη ή δαπανηρή ή εάν η αναθέτουσα αρχή δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει τον συντονισμό της εκτέλεσης της σύμβασης.

Σε άλλα κράτη, όπως η Ουγγαρία και η Ρουμανία, η προώθηση της υποδιαίρεσης των συμβάσεων σε τμήματα συνοδεύεται από διατάξεις του εθνικού δικαίου, οι οποίες ορίζουν ότι τα κριτήρια επιλογής πρέπει να είναι συνδεδεμένα και αναλογικά προς τα επιμέρους τμήματα και όχι προς τη συνολική αξία των τμημάτων.

Στην Ιρλανδία πολλές αναθέτουσες αρχές συνηθίζουν, όταν δημοσιεύουν μεγάλες κατασκευαστικές συμβάσεις, να δημοσιεύουν και να αναθέτουν συμβάσεις για ορισμένες από τις τεχνικές πτυχές (ηλεκτρολογικές υπηρεσίες, μηχανολογικές υπηρεσίες, συμβάσεις ειδικών εφαρμογών κ.λπ.) χωριστά σε οικονομικούς φορείς, οι οποίοι υποχρεούνται να συνεργάζονται με τον οικονομικό φορέα στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση για τον συντονισμό του συνολικού έργου. Η πρακτική αυτή διευκολύνει τη συμμετοχή των ΜΜΕ, ενώ η αναθέτουσα αρχή δεν χρειάζεται να ασχολείται με τις δυσκολίες που προκύπτουν από το συντονισμό της εκτέλεσης των διαφορετικών παρτίδων.

Στη Λιθουανία η υπηρεσία δημοσίων συμβάσεων διενεργεί εκ των προτέρων ανάλυση των προκηρύξεων συμβάσεων και στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτής συνιστά στην αναθέτουσα αρχή να εξετάζει το ενδεχόμενο της υποδιαίρεσης σε τμήματα.

IV. ΥΠΟΒΟΛΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ/ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Το άρθρο 35 του ν.4412/2016 εισάγει μία νέα ηλεκτρονική τεχνική αγορών, τους ηλεκτρονικούς καταλόγους. Οι ηλεκτρονικοί καταλόγοι είναι ένας μορφότυπος για την παρουσίαση και την οργάνωση των πληροφοριών κατά τρόπο που είναι κοινός για όλους τους προσφέροντες και προσφέρεται για ηλεκτρονική επεξεργασία (π.χ. παρουσίαση των προσφορών σε λογιστικό φύλλο).

Στην παράγραφο 1 παρέχεται εξουσιοδότηση στον κανονιστικό νομοθέτη να καταστήσει, αν κριθεί σκόπιμο, υποχρεωτική τη χρήση των ηλεκτρονικών καταλόγων για συγκεκριμένα είδη συμβάσεων. Ελλείψει τέτοιας κανονιστικής πράξης η διακριτική ευχέρεια ανήκει στην αναθέτουσα αρχή.

Αντιστοίχως το άρθρο 272 εμπερικλείει τις σχετικές διατάξεις για τους αναθέτοντες φορείς. Και οι αναθέτοντες φορείς έχουν τη δυνατότητα να ορίζουν εάν οι προσφορές θα υποβάλλονται υπό τη μορφή ηλεκτρονικού καταλόγου ή να περιλαμβάνουν ηλεκτρονικό κατάλογο. Ωστόσο με ΚΥΑ μπορεί να καταστεί υποχρεωτική η χρήση ηλεκτρονικών καταλόγων για συγκεκριμένα είδη συμβάσεων για τους αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές.

Οι παραπάνω διατάξεις αναφέρονται στο πλαίσιο της χορήγησης επαρκούς χρονικού διαστήματος υποβολής προσφορών. Οι ΜΜΕ διαθέτουν περιορισμένες διοικητικές ικανότητες αναφορικά με την προσήκουσα προετοιμασία των εγγράφων προς υποβολή στο πλαίσιο ενός διαγωνισμού. Οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να λάβουν υπόψη τους την πιθανή επέκταση πέραν των νομοθετημένων ελάχιστων ορίων αναφορικά με τις προθεσμίες, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν επαρκή δημοσιότητα και ευρύτερη βάση του ανταγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση, η αυξημένη χρήση των ΤΠΕ και η παρεπόμενη ευρύτερη διαθεσιμότητα των σχετικών με τη διαδικασία ανάθεσης εγγράφων προβλέπεται να οδηγήσει σε σύντμηση του απαιτούμενου μέχρι σήμερα χρόνου. Αυτές οι πρακτικές σχεδιασμού και δημοσιότητας μπορούν να δώσουν τον απαιτούμενο χρόνο

προετοιμασίας στις ΜΜΕ, έτσι ώστε να ανταπεξέλθουν εγκαίρως και άρτια στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης.

V. ΜΕΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ / ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Ένα σημαντικό εμπόδιο στη συμμετοχή των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις είναι ο διοικητικός φόρτος που απορρέει από την ανάγκη προσκόμισης σημαντικού αριθμού πιστοποιητικών ή άλλων εγγράφων που σχετίζονται με τα κριτήρια αποκλεισμού και τα κριτήρια επιλογής. Με το άρθρο 79 του ν.4412/2016 (άρθρο 59 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) υιοθετείται η χρήση του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης (ΕΕΕΣ) για τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων άνω των ορίων, με στόχο την απλοποίηση των διαδικασιών προς όφελος των αναθετουσών αρχών και οικονομικών φορέων, μέσω μιας ενημερωμένης υπεύθυνης δήλωσης.

Αναφορικά με τα κριτήρια επιλογής και τους λόγους αποκλεισμού που προβλέπονται στις διατάξεις των οικείων άρθρων σε σχέση με τη χρήση του ΕΕΕΣ και τις δυνατότητες που έχουν ως προς αυτό οι αναθέτοντες φορείς του Βιβλίου ΙΙ, επισημαίνονται τα εξής:

α) Για το σκοπό εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 305, οι προαναφερθέντες φορείς της παραγράφου 1 του άρθρου 305, **εφόσον** επιλέξουν να αναφέρονται στα κριτήρια επιλογής ή αποκλεισμού της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, εφαρμόζουν τα άρθρα 79, 80 και 81 και συνακόλουθα κάνουν χρήση του τυποποιημένου εντύπου ΕΕΕΣ (άρθρο 308, παρ. 1 και άρθρο 80, παρ. 3 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), καθώς και του επιγραμματοειδούς αποθετηρίου πιστοποιητικών (e-Certis).

β) Σε αντίθετη περίπτωση (βλ. άρθρο 304) κατά την οποία οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν να θεσπίζουν και να εφαρμόζουν αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια αποκλεισμού και επιλογής των προσφερόντων ή υποψηφίων, τα οποία συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης και αναφέρονται στα έγγραφα αυτής, δεν καθίσταται υποχρεωτική η χρήση του ΕΕΕΣ και του Επιγραμματοειδούς Αποθετηρίου Πιστοποιητικών (e-Certis).

VI. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΡΙΤΩΝ

Οι πιθανότητες των ΜΜΕ να συμμετέχουν σε διαγωνισμούς και να τους ανατίθενται συμβάσεις δημοσίων έργων προσκρούουν, μεταξύ άλλων παραγόντων, στο μέγεθος των συμβάσεων. Εξαιτίας αυτού, η δυνατότητα των προσφερόντων να συμμετέχουν σε διαγωνισμούς σε ομίλους που επικαλούνται τις δυνατότητες τρίτων επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ στις αγορές.

Συναφώς, στο άρθρο 78 του ν.4412/2016 έχουν συγκεντρωθεί οι προβλέψεις για τη δυνατότητα στήριξης του συμμετέχοντα σε ικανότητες άλλων (τρίτων) φορέων, είτε όσον αφορά στην οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, είτε όσον αφορά στη τεχνική ή επαγγελματική ικανότητα, ανεξαρτήτως της νομικής φύσης των δεσμών του με τους φορείς αυτούς, αρκεί να αποδεικνύει ότι έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους πόρους. Ειδικά για την περίπτωση επίκλησης τίτλων σπουδών και επαγγελματικών προσόντων τρίτου φορέα, προβλέπεται για πρώτη φορά, υποχρέωση των τελευταίων να εμπλακούν στην εκτέλεση της σύμβασης. Επίσης για πρώτη φορά εισάγεται και υποχρέωση πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής και ανυπαρξίας λόγων αποκλεισμού και στο πρόσωπο του τρίτου φορέα, καθώς και η συναφής υποχρέωση του συμμετέχοντα να αντικαταστήσει τον τρίτο φορέα, σε περίπτωση που δεν πληροί τα κριτήρια, ή που συντρέχουν στο πρόσωπό του λόγοι αποκλεισμού. Ακόμη θεσπίζεται, επίσης για πρώτη φορά, δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να απαιτήσει από κοινού ευθύνη εκτέλεσης της σύμβασης αναδόχου και τρίτου. Αντίστοιχα και με τους ίδιους όρους μία ένωση μπορεί να στηρίζεται στις δυνατότητες των συμμετεχόντων σ' αυτή ή και σε άλλους φορείς. Εισάγεται επίσης η δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να απαιτήσει, σε συμβάσεις έργων ή κατά την παροχή υπηρεσιών, ή στην περίπτωση εργασιών τοποθέτησης και εγκατάστασης στο πλαίσιο σύμβασης προμηθειών, την εκτέλεση κρίσιμων καθηκόντων από τον ίδιο τον προσφέροντα ή από συγκεκριμένο μέλος ένωσης. Τέλος στην παράγραφο 3 ορίζεται η μη εφαρμογή του παρόντος άρθρου στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών κάτω των ορίων. Αντίστοιχες προβλέψεις για τους αναθέτοντες φορείς περιλαμβάνουν οι διατάξεις του άρθρου 307 του ν.4412/2016.

VII. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ/ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ

Η μη έγκαιρη αποπληρωμή των ΜΜΕ όταν αναλαμβάνουν το ρόλο του υπεργολάβου αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της βιωσιμότητας των εν λόγω επιχειρήσεων, λόγω του ότι η τηρούμενη διαδικασία αποπληρωμής μέσω του (“κυρίου”) αναδόχου για την εκτέλεση προμήθειας, υπηρεσίας ή έργου, βάσει υπεργολαβικού σχήματος, οδηγεί πολλές φορές σε αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, προκαλώντας προβλήματα ρευστότητας και γενικότερα δυνατότητας εκπλήρωσης των οικονομικών, δανειακών και φορολογικών υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν σε ετήσια βάση οι ΜΜΕ. Στο πλαίσιο της εν γένει ενίσχυσης και ειδικότερα της οικονομικής βιωσιμότητας των ΜΜΕ, προβλέπεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 131 και 336 των Βιβλίων Ι και ΙΙ αντιστοίχως, η δυνατότητα απευθείας πληρωμής του υπεργολάβου εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής και του αναθέτοντος φορέα, δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας μεταξύ αναδόχου και υπεργολάβου

VIII. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ/ ΚΑΤ’ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Στα άρθρα άρθρο 20 και 256 για τις αναθέτουσες αρχές και τους αναθέτοντες φορείς αντίστοιχα δίνεται η δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς να παραχωρούν κατ' αποκλειστικότητα σε προστατευόμενα παραγωγικά εργαστήρια, σε ΚΟΙ.Σ.Π.Ε. και σε ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.. το δικαίωμα συμμετοχής στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, ή να προβλέπουν την εκτέλεση των συμβάσεων αυτών στο πλαίσιο προγραμμάτων προστατευμένων θέσεων εργασίας, προκειμένου να διευκολύνεται η ένταξη ή επανένταξη των ατόμων με αναπηρίες ή μειονεκτούντων προσώπων στην αγορά εργασίας. Πρόκειται για ρύθμιση που προωθεί την κοινωνική ένταξη μέσω της απασχόλησης και της εργασίας και τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους. Από την άλλη δεδομένου ότι τα εργαστήρια ή οι επιχειρήσεις αυτές ενδέχεται να μην είναι σε θέση να αναλαμβάνουν συμβάσεις υπό κανονικές συνθήκες ανταγωνισμού, είναι σκόπιμη η πρόβλεψη της εν λόγω δυνατότητας.

Με το άρθρο 110 του ν.4412/2016 ορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις, κατά τη διαδικασία σύναψης συγκεκριμένων υγειονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών, για την παραχώρηση από τις αναθέτουσες αρχές δικαιώματος συμμετοχής κατ' αποκλειστικότητα σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.) που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 4019/2011. Η επιλογή των αναδόχων μεταξύ των ανωτέρω Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων πραγματοποιείται κατόπιν σχετικής πρόσκλησης που απευθύνεται στο σύνολο αυτών και η προκήρυξη του διαγωνισμού οφείλει να αναφέρει ότι η ανάθεση γίνεται με βάση το άρθρο αυτό. Η μέγιστη διάρκεια σύμβασης που καταρτίζεται σε συνέχεια του παρόντος, δεν υπερβαίνει τα τρία έτη.

Συναφώς στο άρθρο 321 για τους αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές ορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις, κατά τη διαδικασία σύναψης συγκεκριμένων υγειονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών, για την παραχώρηση δικαιώματος συμμετοχής κατ' αποκλειστικότητα σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.) που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 4019/2001.

ΙΧ.ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Στο Βιβλίο ΙΙΙ του ν. 4412/2016 περιλαμβάνονται διατάξεις σχετικά με τις διαδικασίες διακυβέρνησης που οφείλουν να εφαρμόζουν οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς, καθώς και δράσεις εκ μέρους της Διοίκησης που στοχεύουν στη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής των σχετικών άρθρων του νόμου και στην εν γένει βελτιστοποίηση του τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Η επίτευξη αυτού του στόχου προβλέπεται να διασφαλισθεί μέσω της εποπτείας των εμπλεκόμενων φορέων και ιδιαίτερα των ΜΜΕ και της καθοδήγησης αυτών μέσω κατάρτισης εκθέσεων (αναφορών) συγκεντρωτικών στοιχείων εκ μέρους των αρμόδιων φορέων και εποπτικών μηχανισμών. Επίσης, προβλέπεται η εντατικοποίηση δράσεων κατάρτισης, καθώς και πιστοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού των αναθετουσών αρχών και αναθετόντων φορέων, συμβάλλοντας έτσι μέσω της παρεπόμενης αυξημένης επαγγελματισμού του ανθρώπινου δυναμικού, στην αποτελεσματικότερη συνεργασία και εξυπηρέτηση των αναγκών των ΜΜΕ.

Επισημαίνεται ότι με σκοπό την πληρέστερη ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με τις διατάξεις

(και δυνατότητες) των ως άνω αναφερόμενων άρθρων, ακολουθεί σχετικό παράρτημα ως αναπόσπαστη ενότητα της παρούσας κατευθυντήριας οδηγίας.

Το εν λόγω παράρτημα θα επικαιροποιείται, ενώ με την έκδοση του δευτερογενούς δικαίου θα ακολουθήσει νέα κατευθυντήρια οδηγία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΜΕ ΑΡ.....

Σχετικά με την Ενίσχυση συμμετοχής των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων

Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας της Αρχής για την έκδοση κατευθυντηρίων οδηγιών προς τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τις αναθέτουσες αρχές, σχετικά με ζητήματα δημοσίων συμβάσεων που αφορούν ιδίως στην ερμηνεία της σχετικής εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας (άρθρ. 2 παρ. 2 περ. δ' του ν. 4013/2011), υποβάλλεται το παρόν σχέδιο κατευθυντήριας οδηγίας σχετικά με την ενίσχυση των ΜΜΕ στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, με στόχο τη διευκόλυνση του έργου των αναθετουσών αρχών, φορέων και επιχειρηματικών οντοτήτων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, μέσω ανάλυσης του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου και αναφοράς των σχετικών με τις δυνατότητες συμμετοχής των ΜΜΕ άρθρων, στις διαδικασίες προετοιμασίας, ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων.

ΠΕΔΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ/ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ

Σκοπός της παρούσας είναι η ενίσχυση της συμμετοχής των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις, ως οικείο πλαίσιο αναφοράς των προτεραιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίστηκαν μέσω των στόχων της “Ευρώπης 2020” και εξειδικεύτηκαν στις σχετικές Οδηγίες. Εν προκειμένω, η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) για την περίοδο 2014-2020 αποτυπώνεται στην από 3ης Μαρτίου 2010 ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «**Ευρώπη 2020 — Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη**». Σε συνάφεια με την ως άνω Κοινοτική προτεραιότητα, οι κανόνες για τις δημόσιες προμήθειες αναθεωρήθηκαν και εκσυγχρονίστηκαν δυνάμει των Οδηγιών 2014/23/ΕΕ, 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, με στόχο να αυξηθεί η **αποδοτικότητα των δημοσίων δαπανών**, με τη διευκόλυνση ιδίως της συμμετοχής **μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)** στις δημόσιες συμβάσεις, αλλά και προκειμένου να αξιοποιήσουν οι εμπλεκόμενοι φορείς τις δημόσιες συμβάσεις επιτυγχάνοντας παράλληλα κοινωνικούς στόχους.

Επισημαίνεται μετ' επιτάσεως ότι βασικές παραδοχές αλλά και “όρια” της θεματολογικής καθώς και της εννοιολογικής διάρθρωσης της παρούσας κατευθυντήριας Οδηγίας είναι οι εξής: **α)** η επικείμενη έκδοση του δευτερογενούς δικαίου, η οποία αναμένεται να εξειδικεύσει προσηκόντως το θεσμικό πλαίσιο του ν.4412/2016 και **β)** η ανάλυση των ως κάτωθι αναφερόμενων διατάξεων του νέου νομικού πλαισίου (ν. 4412/2016) συνέχεται αυστηρά, ως προς την ανάπτυξη της, με τις νέες δυνατότητες που παρουσιάζονται για τις ΜΜΕ αποκλειστικά, καθότι για τους σκοπούς της παρούσας οι άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς κατέχουν ήσσονος σημασίας βαρύτητα.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ/ΚΑΤΑΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Στις 8 Αυγούστου 2016 δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης ο Ν. 4412 (ΦΕΚ Α' 147/08-08-2016), "Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)". Οι διατάξεις του νόμου αποτελούν προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26.2.2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και β) της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ, σχετικά με τις συμβάσεις των φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών. Ο νόμος καταλαμβάνει τις διαδικασίες ανάθεσης όλων των αναθετουσών αρχών/φορέων, χωρίς καμία διάκριση ανάλογα με το είδος αυτών (π. χ. φορείς Κεντρικής Διοίκησης, Ο.Τ.Α. κλπ).

ΒΑΣΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Η ανάπτυξη των συγκεκριμένων άρθρων του νόμου που συνέχονται με τις ΜΜΕ έχει καθολική διάσταση ως προς την διάρθρωση της, ήτοι α) τις αιτιολογικές σκέψεις των Οδηγιών και του νόμου, β) την εξειδίκευση των διατάξεων ανά άρθρο, γ) την βασική παραδοχή της επικείμενης έκδοσης του δευτερογενούς δικαίου (ΠΔ, ΚΥΑ κλπ) που θα παράσχει "κατευθυντήριες" εφαρμογές των εν λόγω διατάξεων.

Οι βασικότερες αλλαγές που εισάγονται με τον νέο νόμο, σε σχέση με το προϊσχύον νομικό καθεστώς αναφορικά με τις ΜΜΕ αποτυπώνονται στις κατωτέρω θεματικές ενότητες:

- I. Προετοιμασία-σχεδιασμός** (σχετικά: άρθρα 46, 47, 62 του Βιβλίου Ι και άρθρα 278, 279, 291 του Βιβλίου ΙΙ)-προκαταρκτική διαβούλευση, προκαταρκτική γνωστοποίηση
- II. Κεντρική διαχείριση/Συγκεντρωτικές διαδικασίες σύναψης συμβάσεων** (σχετικά: άρθρα 40 -43 του Βιβλίου Ι και άρθρα 273-276 του Βιβλίου ΙΙ)-Κεντρικές Αρχές Αγορών
- III. Ενίσχυση του ανταγωνισμού** (σχετικά: άρθρα 59, 288 των Βιβλίων Ι & ΙΙ αντιστοίχως)-Υποδιαίρεση συμβάσεων σε τμήματα
- IV. Υποβολή προσφορών/ Ηλεκτρονικά μέσα σύναψης συμβάσεων** (σχετικά: άρθρα 35, 272 των Βιβλίων Ι & ΙΙ αντιστοίχως)-Ηλεκτρονικοί κατάλογοι
- V. Μείωση διοικητικής επιβάρυνσης/Κανόνες Απόδειξης ποιοτικής επιλογής** (σχετικά: άρθρα 79,81 του Βιβλίου Ι και άρθρα 304,305 του Βιβλίου ΙΙ)-ΕΕΕΠ,e-certis
- VI. Κριτήρια ποιοτικής επιλογής και δυνατότητα δανεισμού ικανότητας τρίτων** (σχετικά: άρθρα 73-75, 78 του Βιβλίου Ι και 305, 307-8 του Βιβλίου ΙΙ) -Δάνεια εμπειρία, Λόγοι αποκλεισμού-κριτήρια επιλογής
- VII. Οικονομική βιωσιμότητα/Υπεργολαβία** (σχετικά: άρθρα 131, 336 των Βιβλίων Ι & ΙΙ αντιστοίχως) Υπεργολαβία
- VIII. Ειδικά θέματα/Κατ' αποκλειστικότητα συμβάσεις** (σχετικά: άρθρα 20, 110 του Βιβλίου Ι και άρθρα 256, 321 του Βιβλίου ΙΙ) -ΚΟΙΣΠΕ
- IX. Διακυβέρνηση** (άρθρο 340 του Βιβλίου ΙΙΙ)- Εποπτεία ΜΜΕ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Η επιχείρηση είναι έννοια καταρχήν οικονομική, συνδεδεμένη δηλαδή με την ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών δια των περιορισμένων μέσων. Συναφής προς την έννοια της επιχειρήσεως είναι η έννοια της εκμετάλλευσης, η οποία όμως έχει τεχνικό χαρακτήρα.¹ Και οι δύο έννοιες εκφράζουν τον συνδυασμό των παραγωγικών μέσων προς επίτευξη ενός αποτελέσματος, ήτοι της παραγωγής αγαθών ή της παροχής υπηρεσιών. Διαφέρουν όμως κατά τον σκοπό. Μοναδικός σκοπός της εκμεταλλεύσεως είναι η παραγωγή των αγαθών ή υπηρεσιών. Αντιθέτως για την επιχείρηση η παραγωγή των αγαθών ή η προσφορά των υπηρεσιών αποτελεί απλώς μέσο για την επιτυχία ορισμένου οικονομικού σκοπού στο πλαίσιο της συναλλακτικής οικονομίας.²

1

Βλ. Σπηλιωτόπουλου Επ., Η Δημόσια Επιχείρησης, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα -Θεσσαλονίκη 2010

2

Η επιχείρηση είναι έννοια ευρύτερη της εκμεταλλεύσεως, την ύπαρξη της οποίας προϋποθέτει. Είναι δε νοητή η ύπαρξη εκμεταλλεύσεως, η οποία δεν αποτελεί επιχείρηση, όπως και η ύπαρξη επιχειρήσεως περιεχούσης πλείονας εκμεταλλεύσεις.

Σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων 3 : *Επιχείρηση, καταρχάς, θεωρείται κάθε μονάδα, ανεξάρτητα από τη νομική της μορφή, που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ως τέτοιες νοούνται ιδίως οι μονάδες που ασκούν βιοτεχνική ή άλλη δραστηριότητα, ατομικά ή οικογενειακά, προσωπικές εταιρείες ή ενώσεις προσώπων που ασκούν τακτικά μια οικονομική δραστηριότητα.*

1. Η κατηγορία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) αποτελείται από επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζόμενους και των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια ευρώ.

2. Στην κατηγορία των ΜΜΕ, ως μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 50 εργαζόμενους και της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 10 εκατομμύρια ευρώ.

3. Στην κατηγορία των ΜΜΕ ως πολύ μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από δέκα εργαζόμενους και της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 2 εκατομμύρια ευρώ.

Στο άρθρο 3 του Παραρτήματος της Σύστασης γίνεται διάκριση μεταξύ των διαφόρων τύπων των επιχειρήσεων: ποιες είναι ανεξάρτητες, ποιες έχουν συμμετοχές που δεν συνεπάγονται θέση ελέγχου (συνεργαζόμενες επιχειρήσεις), ή ποιες είναι συνδεδεμένες με άλλες επιχειρήσεις.⁴ Αυτό γίνεται προκειμένου να εκτιμηθεί καλύτερα η οικονομική πραγματικότητα των ΜΜΕ και να αποκλειστούν από τον ορισμό οι όμιλοι επιχειρήσεων των οποίων η οικονομική ισχύς υπερβαίνει εκείνη μιας ΜΜΕ.

Επιπρόσθετα, και για λόγους ασφάλειας δικαίου, κρίνεται αναγκαίο να επιβεβαιωθεί ότι οι επιχειρήσεις των οποίων το 25% ή περισσότερο του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου ανήκει σε δημόσιο οργανισμό ή δημόσιο φορέα δεν θεωρούνται ΜΜΕ.⁵

Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) κυριαρχούν στην ελληνική οικονομία, αντιπροσωπεύοντας το 72% της προστιθέμενης αξίας και το 86% της απασχόλησης. Η αναλογία αυτή είναι σημαντικά μεγαλύτερη από ό,τι για το υπόλοιπο της ΕΕ (58% και 67% αντίστοιχα). Οι ελληνικές ΜΜΕ βασίζονται στις πολύ μικρές εταιρείες περισσότερο από την πλειονότητα των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών. Οι ΜΜΕ παρέχουν το 80% του συνόλου των θέσεων εργασίας στον μεταποιητικό τομέα, σχεδόν το 95% στον τομέα των κατασκευών και περίπου το 90% στον τομέα του χονδρικού και λιανικού εμπορίου. ⁶

Θα πρέπει να αναφερθεί και να τονιστεί ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία και τα ποσοστά που αποτυπώνονται στο Ενημερωτικό Δελτίο SBA 2014 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁷, η επίδοση της Ελλάδας στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων και δημόσιων συμβάσεων δείχνει ότι οι ΜΜΕ τείνουν να συμμετέχουν στις δημόσιες προσφορές πολύ περισσότερο από ό,τι γενικά στην ΕΕ.⁸ Σε κανένα άλλο από τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ δεν

3

Σύσταση της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2003) 1422] L 124/36 20.05.2003

4

Διατηρείται το επίπεδο συμμετοχής 25% που καθορίζεται στη σύσταση 96/280/ΕΚ, κάτω από το οποίο θεωρείται ανεξάρτητη μια επιχείρηση.

5

Άρθρο 3 παρ. 4: Εκτός από τις περιπτώσεις που ορίζονται στην παράγραφο 2 δεύτερο εδάφιο, μια επιχείρηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ΜΜΕ, εάν το 25% ή περισσότερο του κεφαλαίου της ή των δικαιωμάτων ψήφου της ελέγχεται, άμεσα ή έμμεσα, από έναν ή περισσότερους δημόσιους οργανισμούς ή δημόσιους φορείς μεμονωμένα ή από κοινού.

6

Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Επιχειρήσεις και Βιομηχανία, Ενημερωτικό Δελτίο SBA 2014, ΕΛΛΑΔΑ

7

Small Business Act Βλ. σχετικά την προηγούμενη υποσημείωση

8

Ποσοστό των ΜΜΕ στη συνολική αξία των δημόσιων συμβάσεων που ανατίθενται 2013, Ελλάδα 78%, Μ.Ο.

αντιπροσωπεύουν οι ΜΜΕ το σύνολο της αξίας των δημοσίων συμβάσεων που συνήφθησαν (78% σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 29%) στο πλαίσιο του ν. 3982/2011 “Απλοποίηση της αδειοδότησης τεχνικών επαγγελματικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών πάρκων και άλλες διατάξεις” (ΦΕΚ 143/Α). Ωστόσο, οι επιχειρήσεις που υπέγραψαν τις εν λόγω συμβάσεις πρέπει να περιμένουν τριπλάσιο χρόνο σε σχέση με τους ομολόγους τους στην ΕΕ για να πληρωθούν (109 ημέρες σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 28 ημέρες).

Περαιτέρω ακολουθεί, όπως ήδη προαναφέρθηκε σχετικά με τη δομή της κατευθυντήριας οδηγίας, η ανάπτυξη των θεματικών κατηγοριών για τις ΜΜΕ που συνέχονται με το νέο θεσμικό πλαίσιο, τον ν.4412/2016.9

Ι. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ -ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Πριν από την έναρξη μίας διαδικασίας σύναψης σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να διεξάγουν διαβουλεύσεις με την αγορά, προκειμένου να προετοιμάσουν τη διαδικασία σύναψης σύμβασης και να ενημερώνουν τους οικονομικούς φορείς για τα σχέδια και τις απαιτήσεις τους όσον αφορά τις συμβάσεις. Για τον σκοπό αυτόν, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, επί παραδείγματι, να ζητούν ή να δέχονται συμβουλές ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων ή αρχών, όπως η Αρχή και η Μονάδα Παρακολούθησης Διαγωνισμών και Συμβάσεων (ΜΟ.ΠΑ.Δι.Σ.) του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου (Κ.Δ.Ε.Ο.Δ.) ή συμμετεχόντων της αγοράς. Οι εν λόγω συμβουλές μπορούν να χρησιμοποιούνται για τον σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, εφόσον οι εν λόγω συμβουλές δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη στρέβλωση του ανταγωνισμού και την παραβίαση των αρχών της αποφυγής των διακρίσεων και της διαφάνειας.¹⁰

Στο άρθρο 47 τίθενται οι κανόνες για τη διενέργεια προκαταρκτικών διαβουλεύσεων με την αγορά. Συγκεκριμένα ορίζεται ότι οι διαβουλεύσεις διεξάγονται βάσει ειδικής πρόσκλησης για ανοιχτή, μη δεσμευτική συμμετοχή των ενδιαφερόμενων οικονομικών φορέων, που αναρτάται στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής και δημοσιοποιείται με κάθε άλλο πρόσφορο μέσο του έντυπου ή ηλεκτρονικού τύπου. Η δαπάνη των τυχόν δημοσιεύσεων στον τύπο και κάθε άλλο μέσο δημοσιότητας βαρύνει την αναθέτουσα αρχή. Σε περίπτωση συμβάσεων για τις οποίες η εφαρμογή της παρούσας διάταξης θα υποχρέωνε τις αναθέτουσες αρχές/ αναθέτοντες φορείς να παράσχουν πληροφορίες, η αποκάλυψη των οποίων είναι αντίθετη προς τα ουσιώδη συμφέροντά τους ή δύναται να παραβλάψει τυχόν απόρρητα, η ειδική πρόσκληση του προηγούμενου εδαφίου δεν δημοσιοποιείται, αλλά αποστέλλεται με κάθε πρόσφορο τρόπο. Στην πρόσκληση επισυνάπτεται περιγραφικό έγγραφο, στο οποίο περιλαμβάνεται κάθε άλλο πληροφοριακό στοιχείο σχετικά με τη σύμβαση που προτίθεται να συναφθεί. Η διαδικασία διαβούλευσης διαρκεί τουλάχιστον δέκα πέντε ημέρες και δεν μπορεί να υπερβαίνει τις εξήντα ημέρες από την ανάρτηση της σχετικής ανακοίνωσης ή από την αποστολή της σχετικής πρόσκλησης. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται, ιδίως σε περιπτώσεις συμβάσεων μείζονος οικονομικής αξίας ή ιδιαίτερα σύνθετου αντικειμένου. Μετά τη λήξη της προθεσμίας που τάσσεται στην πρόσκληση για την ολοκλήρωση της διαβούλευσης, η αναθέτουσα αρχή συγκεντρώνει και επεξεργάζεται τα σχόλια που υποβλήθηκαν.

Αντιστοίχως στο Βιβλίο ΙΙ οι διατάξεις των άρθρων 278 και 279 ορίζουν την διαδικασία διεξαγωγής διαβουλεύσεων με την αγορά από αναθέτοντες φορείς, προκειμένου να προετοιμάσουν τη σύμβαση και να ενημερώνουν τους οικονομικούς φορείς για τα σχέδια και τις απαιτήσεις τους όσον αφορά στις συμβάσεις.

Οι ειδικές αυτές διατάξεις περί προκαταρκτικής διαβούλευσης με την αγορά είχαν εισαχθεί για πρώτη φορά στο θεσμικό πλαίσιο με το άρθρο 149 του ν. 4281/2014, ο οποίος δεν εφαρμόστηκε ποτέ και καταργείται με

ΕΕ 29%, Ποσοστό των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς 2013, Ελλάδα 57%, Μ.Ο. ΕΕ 37%

Και ο ίδιος ο νόμος πάντως, η κατάρτιση και έκδοση του αποτελεί ένα μέτρο απλοποίησης και μείωσης των διοικητικών βαρών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Βλ. σχετικά Τελική Έκθεση του ΟΟΣΑ- Δημόσιες Συμβάσεις – Μέτρηση και μείωση των διοικητικών βαρών σε 13 κλάδους στην Ελλάδα (στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενου έργου του Ε.Π. Διοικητική Μεταρρύθμιση

⁹ Άρθρο 46 Προκαταρκτικές διαβουλεύσεις της αγοράς (άρθρο 40 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

τον ν.4412/2016, επιτρέποντας στις αναθέτουσες αρχές/ αναθέτοντες φορείς να ενημερώνουν τους οικονομικούς φορείς για τις συμβάσεις που προτίθενται να συνάψουν και τις απαιτήσεις τους και να αφουγκράζονται τις αντιδράσεις της αγοράς, μεγιστοποιώντας την αποδοτικότητα των σχετικών διαδικασιών ανάθεσης.

Επιπλέον, ο διάλογος με τους φορείς της αγοράς αποβαίνει εξαιρετικά χρήσιμος στις περιπτώσεις εκείνες όπου οι αναθέτουσες αρχές/ αναθέτοντες φορείς δεν μπορούν να προσδιορίσουν τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους ή να εκτιμήσουν ποιες τεχνικές λύσεις προσφέρονται και με τον τρόπο αυτόν μπορούν να προβούν στον ακριβή καθορισμό των αναγκών τους, στον προσδιορισμό των τεχνικών προδιαγραφών και τη διαμόρφωση των όρων και προϋποθέσεων για την ανάθεση και την εκτέλεση της σύμβασης.

Έχει διαπιστωθεί ότι πολλές εκ των ΜΜΕ, λόγω περιορισμένου ανθρώπινου δυναμικού και στενών χρονικών περιθωρίων αντιμετωπίζουν εμπόδια ως προς την δυνατότητα που διαθέτουν να αντεπεξέλθουν έγκαιρα στη προετοιμασία και υποβολή των απαραίτητων εγγράφων προς υποβολή στο πλαίσιο ενός δημόσιου διαγωνισμού. Η προοπτική ενισχυμένης παρουσίας των ΜΜΕ στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων εξαρτάται και από τον επαρκή προγραμματισμό και την έγκαιρη δημοσιοποίηση των αναγκών της Διοίκησης για έργα, υπηρεσίες και προϊόντα και της κατάρτισης των απαιτούμενων σχετικών εγγράφων σύμβασης, διαδικασιών και χρονοδιαγραμμάτων που απαιτούνται για την σύναψη δημοσίων συμβάσεων.

Σύμφωνα με το άρθρο 6211 του ν.4412/2016 οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να γνωστοποιούν την πρόθεση τους για σχεδιαζόμενες δημόσιες συμβάσεις δημοσιεύοντας, είτε μέσω της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ένωσης, είτε με δικές τους ενέργειες στο “προφίλ αγοραστή”, προκαταρκτική προκήρυξη μέσω της οποίας γνωστοποιούνται βασικές πληροφορίες για τις υπό ανάθεση συμβάσεις. 12

Σύμφωνα δε με τις διατάξεις του άρθρου 29113 του ν.4412/2016 ορίζεται ότι οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να γνωστοποιούν την πρόθεση τους για σχεδιαζόμενες δημόσιες συμβάσεις δημοσιεύοντας, είτε μέσω της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ένωσης, είτε με δικές τους ενέργειες στο “προφίλ αγοραστή”, περιοδική ενδεικτική προκήρυξη μέσω της οποίας γνωστοποιούνται βασικές πληροφορίες για τις υπό ανάθεση συμβάσεις.

Οι περίοδοι που καλύπτονται από την προκαταρκτική προκήρυξη στην περίπτωση των αναθετουσών αρχών και την περιοδική ενδεικτική προκήρυξη στην περίπτωση των αναθετόντων φορέων διαρκούν κατ' ανώτατο όριο δώδεκα μήνες από την ημερομηνία αποστολής προς δημοσίευση, εκτός των περιπτώσεων συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες όπου η αντίστοιχη περίοδος μπορεί να είναι μεγαλύτερη των 12 μηνών.

II. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ – ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Η πλειονότητα των ευρωπαϊκών κρατών μελών έχει κρίνει σκόπιμη την όλο και πιο εκτεταμένη χρήση τεχνικών συγκέντρωσης των προμηθειών του Δημοσίου. Η τάση συγκέντρωσης της ζήτησης εκ μέρους των αναθετουσών αρχών και φορέων οφείλεται τόσο στην ανάγκη εξορθολογισμού του κόστους συναλλαγών και διασφάλισης ευνοϊκότερων τιμών στοχεύοντας στην επίτευξη οικονομικών κλίμακας και στην εν γένει χρηστή δημοσιονομική διαχείριση, όσο και στην πιο αποτελεσματική και επαγγελματική διαχείριση των αγορών του Δημοσίου. Ειδικότερα, οι τεχνικές και τα εργαλεία των συγκεντρωτικών διαδικασιών σύναψης συμβάσεων που ορίζονται στα άρθρα 40 έως και 43 (για αναθέτουσες αρχές) και 273 έως και 276 (για αναθέτοντες φορείς) του νέου νόμου και ιδιαιτέρως οι διατάξεις των άρθρων 40, 41 και 274 που αφορούν στις Κεντρικές Αρχές Αγορών, αποκτούν βαρύνουσα σημασία αναφορικά με την προσπάθεια ενίσχυσης της συμμετοχής των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις. Τούτο επιχειρείται μέσω των εξής δύο (2) δεσμών παρεμβάσεων:

-
- 11 Άρθρο 62 “Προκαταρκτικές προκηρύξεις (άρθρο 48 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ)”
- 12 Δημοσίευση, επιβολή και βελτίωση του ενιαίου σημείου δημοσίευσης για όλες τις αναγγελίες/ γνωστοποιήσεις δημοσίων συμβάσεων -Σύσταση ΟΟΣΑ Βλ. παραπάνω υποσημείωση 11
- 13 Άρθρο 291 Περιοδικές ενδεικτικές προκηρύξεις (άρθρο 67 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

α) των διατάξεων των ως άνω άρθρων, οι οποίες επικεντρώνονται στη δυνατότητα των Κεντρικών Αρχών Αγορών των Βιβλίων Ι και ΙΙ του νόμου (ενσωμάτωση Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ αντιστοίχως) να λειτουργούν εφεξής τόσο ως *πωλητές χονδρικής* που αγοράζουν, αποθηκεύουν ή επαναπωλούν, όσο και ως *μεσάζοντες* που αναθέτουν συμβάσεις, χειρίζονται δυναμικά συστήματα αγορών ή συνάπτουν συμφωνίες πλαίσια (βλ. Άρθρα 40, 274) και

β) της προβλεπόμενης έκδοσης, εκ της εξουσιοδότησης των διατάξεων του άρθρου 41 μιας σειράς ΚΥΑ και ΥΑ, μέσω των οποίων σε ένα ευρείας κλίμακας σύστημα αγορών, όπως αυτό που καλείται να χειριστεί μια Κεντρική Αρχή Αγορών, οι προκηρυσσόμενες/απαιτούμενες προμήθειες οργανώνονται/ σχεδιάζονται προς διαδικασία σύναψης σύμβασης βάσει αντικειμενικά προσδιορισμένων κατηγοριών προϊόντων, έργων και υπηρεσιών. Αντιστοίχως, στις διατάξεις του άρθρου 274 (άρθρο 55 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) προβλέπεται με την έκδοση ΚΥΑ να ορίζεται αναθέτων φορέας που είναι και αναθέτουσα αρχή ως Κ.Α.Α.. Στην εν λόγω υπουργική απόφαση καθορίζεται η κατά περίπτωση αρμοδιότητα σύναψης και εκτέλεσης σύμβασης έργων, υπηρεσιών και προμηθειών, με κριτήριο είτε τον τομέα ή κλάδο της αγοράς στον οποίο δραστηριοποιείται ο αναθέτων φορέας, είτε τη γεωγραφική περιοχή δραστηριότητας, είτε κατ' εφαρμογή αμφοτέρων των κριτηρίων αυτών.

Επισημαίνεται ότι οι διατάξεις των ως άνω αναφερθέντων άρθρων (40 και 274) εστιάζουν στις νέες δυνατότητες που διαμορφώνονται για τις αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς, λόγω των όσων προβλέπονται για Κ.Α.Α. και Ε.Κ.Α.Α. Ως εκ τούτου, βασικός παράγοντας ενίσχυσης των ΜΜΕ που απορρέει από τα οικεία άρθρα είναι κυρίως η επαγγελματική διαχείριση και οργάνωση των αγορών του Δημοσίου μέσω συγκεντρωτικοποίησης των προμηθειών, η οποία σε συνάρτηση (και συνδυαστική εφαρμογή) με διατάξεις άλλων άρθρων του νόμου, όπως αυτές που αφορούν στα τμήματα, την υπεργολαβία, την προκαταρκτική γνωστοποίηση κ.ο.κ., συνδράμει στην ενεργοποίηση και αξιοποίηση παραγόντων που ενισχύουν την ευρύτερη συμμετοχή των ΜΜΕ στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η οργάνωση των προμηθειών βάσει αντικειμενικά προσδιορισμένων κατηγοριών προϊόντων, έργων και υπηρεσιών και η εξειδίκευση των διαδικασιών αυτών, άμα τη έκδοση δευτερογενούς δικαίου, έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για την ενίσχυση του ρόλου των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις, στο πλαίσιο των συγκεντρωτικών διαδικασιών σύναψης συμβάσεων.

Η επικείμενη εξειδίκευση των εφαρμοσθεισών διαδικασιών θα καθορίζεται με αναφορά σε διάφορους παράγοντες/κριτήρια, όπως ο τομέας ή κλάδος της αγοράς, οι κατηγορίες έργων, αγαθών και υπηρεσιών που θα αποτελέσουν αντικείμενο ομαδοποίησης, η γεωγραφική περιοχή όπου πρόκειται να εκτελεσθούν ειδικές συμβάσεις, το μέγιστο επιτρεπόμενο μέγεθος συγκεκριμένων συμβάσεων που πρόκειται να ανατεθούν στο πλαίσιο της σχετικής κατηγορίας με κριτήρια ανάλογα προς τα χαρακτηριστικά αυτής κ.α.

ΙΙΙ. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (ΤΜΗΜΑΤΑ)

Οι διατάξεις των άρθρων 59 και 288 (άρθρα 46 και 65 των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ αντιστοίχως) παρέχουν τη δυνατότητα υποδιαίρεσης συμβάσεων σε τμήματα με σκοπό την ενίσχυση του ανταγωνισμού μέσω της προώθησης της πρόσβασης και της διευκόλυνσης της συμμετοχής των ΜΜΕ στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων.

Εν προκειμένω, η υποδιαίρεση των δημοσίων συμβάσεων σε τμήματα θα μπορούσε να γίνει είτε σε ποσοτική βάση, ώστε το μέγεθος των επιμέρους συμβάσεων να αντιστοιχεί καλύτερα στις περιορισμένες διοικητικές, παραγωγικές και χρηματοοικονομικές δυνατότητες των ΜΜΕ, είτε σε ποιοτική βάση, ώστε να προσαρμόζεται το περιεχόμενο των συμβάσεων στους διακριτούς τομείς εξειδίκευσης και συγκριτικού πλεονεκτήματος που απολαύουν οι ΜΜΕ. Το μέγεθος των τμημάτων, βάσει παραγωγικής ικανότητας και οργανωτικής επάρκειας, σε συνδυασμό με το αντικείμενο αυτών, βάσει ιδιαίτερων τεχνολογικών και οικονομικών χαρακτηριστικών, θα μπορούσε υπό τον κατάλληλο και **αυτόνομο** σχεδιασμό και προγραμματισμό των αναθετουσών αρχών και φορέων να διευρύνει τον ανταγωνισμό, να υποστηρίξει την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών και να ενισχύσει τις προοπτικές των επενδυτικών σχημάτων των ΜΜΕ, προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο στις εν λόγω επιχειρήσεις διευρυμένες δυνατότητες ανάπτυξης και ανάδειξης στο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Ειδικότερα, κατά τις διατάξεις των οικείων άρθρων 59 και 288, οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες

φορείς αντίστοιχως, μπορούν να αναθέτουν μία (δημόσια) σύμβαση υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων και να προσδιορίζουν το αντικείμενο και μέγεθος αυτών. Στην αντίθετη περίπτωση, οι αναθέτουσες αρχές αναλαμβάνουν την υποχρέωση να αιτιολογήσουν τους βασικούς λόγους μη τήρησης της ως άνω επιλογής σε ειδική έκθεση ή στα έγγραφα της σύμβασης, δηλαδή τα έγγραφα τα οποία παρέχει ή στα οποία παραπέμπει η αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέας με σκοπό την περιγραφή ή τον προσδιορισμό των στοιχείων της σύμβασης ή της διαδικασίας ανάθεσης.

Επίσης, προβλέπεται ότι, κατόπιν σχετικής αναφοράς στην προκήρυξη σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή στη γνωστοποίηση ύπαρξης συστήματος προεπιλογής (περίπτωση αναθετόντων φορέων), οι προσφέροντες μπορούν,

α) να υποβάλουν προσφορά για ένα, περισσότερα ή για όλα τα τμήματα και

β) οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς να περιορίζουν τον προκαθορισμένο μέγιστο αριθμό των τμημάτων ανά προσφέροντα όταν προβλέπονται υποβολές προσφορών για πολλά τμήματα ακόμα δε και στην περίπτωση που προβλέπεται η δυνατότητα υποβολών για όλα τα τμήματα. Επισημαίνεται ότι, λόγω εφαρμογής των κριτηρίων ανάθεσης, είναι δυνατή η ανάθεση σε ένα προσφέροντα τμημάτων, που υπερβαίνουν αυτά που προβλέπει ο προκαθορισμένος εκ της προκήρυξης ή πρόσκλησης μέγιστος αριθμός, εφόσον αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης τα αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις κριτήρια ανάθεσης ή οι κανόνες προσδιορισμού των τμημάτων προς ανάθεση.

Επίσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 75, τονίζεται ότι, προς όφελος της συμμετοχής των ΜΜΕ, τα κριτήρια επιλογής τα οποία αφορούν στην καταλληλότητα για την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας, την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια και την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, εφαρμόζονται σε υποβάλλοντες προσφορά σε κάθε επιμέρους τμήμα μιας υποδιαιρούμενης σε τμήματα σύμβασης που αναθέτει μια αναθέτουσα αρχή.

Τα άρθρα 59 και 288 προβλέπουν τη δυνατότητα ανάθεσης περισσότερων του ενός τμημάτων σε ένα προσφέροντα. Σε αυτήν την περίπτωση, οι αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς δύνανται:

α) να περιορίζουν τον αριθμό των τμημάτων μέσω του καθορισμού του μέγιστου επιτρεπτού αριθμού,

β) να αναθέτουν, κατά περίπτωση, περισσότερα του ενός τμημάτων στον ίδιο προσφέροντα, συνδυάζοντας διάφορα ή όλα τα τμήματα, υπό την προϋπόθεση σχετικής αναφοράς στην προκήρυξη της σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Θα πρέπει επίσης να αναφέρουν (στην προκήρυξη της σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος) και τον τρόπο συνδυασμού των τμημάτων ή ομάδων τμημάτων (των τμημάτων ή των ομάδων τμημάτων που μπορούν να συνδυαστούν στην περίπτωση των αναθετόντων φορέων του άρθρου 288).

Ιδιαίτερη σημασία για την ενίσχυση των ΜΜΕ, αποτελούν οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 59 που επιτάσσουν ότι οι Κ.Α.Α. διαιρούν υποχρεωτικά τις συμβάσεις που αναθέτουν σε χωριστά τμήματα, καθορίζουσες το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών. Αυτό σημαίνει ότι οι προσφέροντες μπορούν να υποβάλουν προσφορά για ένα, περισσότερα ή για όλα τα τμήματα, των οποίων το μέγεθος και αντικείμενο προσδιορίζεται από την αρμόδια Κ.Α.Α., με υποχρεωτικές αναφορές στη προκήρυξη σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, αν οι προσφορές υποβάλλονται για ένα, περισσότερα ή όλα τα τμήματα, αν είναι δυνατή η ανάθεση στον ίδιο προσφέροντα περισσότερων του ενός τμημάτων ή ο συνδυασμός διάφορων ή όλων ή ομάδων τμημάτων.

Επισημαίνεται κατά το ίδιο άρθρο (59) ότι:

Κατά παρέκκλιση των ως άνω αναφερομένων, δίδεται η δυνατότητα να ανατίθεται συγκεκριμένη σύμβαση από Κ.Α.Α. μη διαιρούμενης σε χωριστά τμήματα, με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού.

Σε ό,τι αφορά τους αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου

288, και ορίζονται Κ.Α.Α. 14 διαιρούν υποχρεωτικά τις συμβάσεις που αναθέτουν σε χωριστά τμήματα και καθορίζουν το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών.

Ειδικότερα διευκρινίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 288 ότι:

α) υπάρχει η δυνατότητα να περιοριστεί ο αριθμός των τμημάτων που ανατίθενται σε ένα προσφέροντα, ακόμη και αν είναι δυνατόν να υποβάλλονται προσφορές για πολλά ή για όλα τα τμήματα, εφόσον επισημαίνεται στην προκήρυξη της σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ο μέγιστος αριθμός των τμημάτων ανά προσφέροντα,

β) με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού επιτρέπεται η ανάθεση συγκεκριμένων κατηγοριών συμβάσεων από Κ.Α.Α. -αναθέτοντα φορέα που είναι και αναθέτουσα αρχή, χωρίς υποδιαίρεση σε τμήματα.

Γενικότερα, οι αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς, στην περίπτωση ανάθεσης συμβάσεων μέσω υποδιαίρεσης σε χωριστά τμήματα, οφείλουν:

α) να αποφύγουν πρακτικές κατάτμησης μέσω σκόπιμης υπαγωγής στις εξαιρέσεις των ορίων εφαρμογής της σχετικής Οδηγίας,

β) να εφαρμόσουν προσηκόντως τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου (παρ.10) σχετικά με τις περιπτώσεις επιτρεπόμενης παρέκκλισης από τα προβλεπόμενα των παραγράφων 8 και 9 και

γ) να προβούν στη διενέργεια συγκριτικής αξιολόγησης των προσφορών, όσον αφορά την πληρότητα τους, δηλαδή να αξιολογήσουν το βαθμό ικανοποίησης των κριτηρίων ανάθεσης, ιδιαίτερα κατά την περίπτωση που προβλέπεται ρητά η υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα να αναθέσουν σύμβαση ανά τμήμα με συνδυασμό διάφορων ή όλων των τμημάτων. Εν προκειμένω, εάν η προσφορά συγκεκριμένου οικονομικού φορέα, η οποία αφορά συνδυασμό τμημάτων, πληροί συνολικά τα κριτήρια ανάθεσης (όσον αφορά τα τμήματα του συνδυασμού) σε σύγκριση με άλλες προσφορές που αφορούν χωριστά τμήματα, μεμονωμένα, τότε η αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέας θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αναθέσει σύμβαση που συνδυάζει τμήματα με το συγκεκριμένο προσφέροντα.

ΙV. ΥΠΟΒΟΛΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ/ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Το άρθρο 35 εισάγει μία νέα ηλεκτρονική τεχνική αγορών, τους ηλεκτρονικούς κατάλογους. Οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι είναι ένας μορφότυπος για την παρουσίαση και την οργάνωση των πληροφοριών κατά τρόπο ο οποίος είναι κοινός για όλους τους προσφέροντες και προσφέρεται για ηλεκτρονική επεξεργασία (π.χ. παρουσίαση των προσφορών σε λογιστικό φύλλο). Στην παράγραφο 1 παρέχεται εξουσιοδότηση στον κανονιστικό νομοθέτη να καταστήσει, αν κριθεί σκόπιμο, υποχρεωτική την χρήση των ηλεκτρονικών καταλόγων για συγκεκριμένα είδη συμβάσεων. Ελλείψει τέτοιας κανονιστικής πράξης η διακριτική ευχέρεια ανήκει στην αναθέτουσα αρχή. Οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι συμβάλλουν στην ενίσχυση του ανταγωνισμού και στον εξορθολογισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων, ιδίως εξοικονομώντας χρόνο και χρήματα. Εντούτοις, προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση της χρήσης τους με τους εθνικούς και ενωσιακούς κανόνες περί δημοσίων συμβάσεων και με τις αρχές της ίσης μεταχείρισης, της αποφυγής των διακρίσεων και της διαφάνειας, θεσπίζονται ορισμένοι κανόνες. Έτσι, η χρήση ηλεκτρονικών καταλόγων για την παρουσίαση των προσφορών δεν συνεπάγεται ότι οι οικονομικοί φορείς θα μπορούν να περιορίζονται στη διαβίβαση του γενικού τους καταλόγου αλλά θα είναι υποχρεωμένοι να προσαρμόζουν τους γενικούς τους καταλόγους στην εκάστοτε διαδικασία σύναψης σύμβασης. Η προσαρμογή αυτή διασφαλίζει ότι ο κατάλογος περιλαμβάνει μόνο τα προϊόντα, τα έργα ή τις υπηρεσίες που οι οικονομικοί φορείς κρίνουν — έπειτα από προσεκτική εξέταση— ότι ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της αναθέτουσας αρχής. Οι

οικονομικοί φορείς θα έχουν συνεπώς τη δυνατότητα να αντιγράψουν πληροφορίες από τον γενικό τους κατάλογο, όχι όμως να τον υποβάλουν ολόκληρο. Το άρθρο περιλαμβάνει και ειδικές διατάξεις για την χρήση των ηλεκτρονικών καταλόγων σε συμφωνίες πλαίσιο και σε δυναμικά συστήματα αγορών. Τέλος επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τις απαιτήσεις των κανόνων σχετικά με τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, και ιδίως το ΕΣΗΔΗΣ, οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να αποφεύγουν την επιβολή αδικαιολόγητων εμποδίων στην πρόσβαση των οικονομικών φορέων σε διαδικασίες σύναψης σύμβασης στις οποίες οι προσφορές πρέπει να προσκομίζονται υπό τη μορφή ηλεκτρονικών καταλόγων και οι οποίες πρέπει να εγγυώνται τη συμμόρφωση με τις γενικές αρχές της αποφυγής των διακρίσεων και της ίσης μεταχείρισης.

Οι παραπάνω διατάξεις αναφέρονται στο πλαίσιο της χορήγησης επαρκούς χρονικού διαστήματος προσφορών. Οι ΜΜΕ διαθέτουν περιορισμένες διοικητικές ικανότητες αναφορικά με την προσηύκοντα προετοιμασία των εγγράφων προς υποβολή στο πλαίσιο ενός διαγωνισμού. Οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να λάβουν υπόψη τους την πιθανή επέκταση πέραν των νομοθετημένων ελάχιστων ορίων αναφορικά με τις προθεσμίες, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν επαρκή δημοσιότητα και ευρύτερη βάση του ανταγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση η αυξημένη χρήση των ΤΠΕ και η παρεπόμενη ευρύτερη διαθεσιμότητα των σχετικών με τη διαδικασία ανάθεσης εγγράφων προβλέπεται να οδηγήσει σε σύντμηση του απαιτούμενου μέχρι σήμερα χρόνου. Επίσης η δυνατότητα μέσω PIN's (προκαταρκτικές ανακοινώσεις) αλλά και των προτεινόμενων κοινοποιήσεων (προφίλ) των αγοραστών σχετικά με τις προβλεπόμενες ετήσιες αγορές, τις σχεδιαζόμενες ημερομηνίες διενέργειας των διαγωνισμών, το προϋπολογιζόμενο κόστος και το είδος της διαδικασίας ανάθεσης. Αυτές οι πρακτικές σχεδιασμού και δημοσιότητας μπορούν να δώσουν τον απαιτούμενο χρόνο προετοιμασίας στις ΜΜΕ, έτσι ώστε να ανταπεξέλθουν στο προαναφερθέν εμπόδιο.

Αντιστοίχως το άρθρο 272 εμπερικλείει τις σχετικές διατάξεις για τους αναθέτοντες φορείς. Και οι αναθέτοντες φορείς έχουν τη δυνατότητα να ορίζουν εάν οι προσφορές θα υποβάλλονται υπό τη μορφή ηλεκτρονικού καταλόγου ή να περιλαμβάνουν ηλεκτρονικό κατάλογο. Ωστόσο με ΚΥΑ μπορεί να καταστεί υποχρεωτική η χρήση ηλεκτρονικών καταλόγων για συγκεκριμένα είδη συμβάσεων για τους αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές.

V. ΜΕΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ / ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Ένα σημαντικό εμπόδιο στη συμμετοχή των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις είναι ο διοικητικός φόρτος που απορρέει από την ανάγκη προσκόμισης σημαντικού αριθμού πιστοποιητικών ή άλλων εγγράφων που σχετίζονται με τα κριτήρια αποκλεισμού και τα κριτήρια επιλογής. Με το άρθρο 79 (άρθρο 59 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) υιοθετείται η χρήση του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης (ΕΕΕΣ)15 για τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων άνω των ορίων, με στόχο την απλοποίηση των διαδικασιών προς όφελος των αναθετουσών αρχών και οικονομικών φορέων, μέσω μιας ενημερωμένης υπεύθυνης δήλωσης. Το ΕΕΕΣ αποτελεί προκαταρκτική απόδειξη προς αντικατάσταση των πιστοποιητικών που εκδίδουν οι δημόσιες αρχές ή τρίτα μέρη με σκοπό την επιβεβαίωση ότι ο σχετικός οικονομικός φορέας πληροί τις προϋποθέσεις που απορρέουν εκ των άρθρων 73 και 74 (κριτήρια αποκλεισμού), 75, 76 και 77 (κριτήρια επιλογής) και κατά περίπτωση το άρθρο 84 (περιορισμός του αριθμού των πληρούντων τα κριτήρια επιλογής υποψηφίων που θα κληθούν να συμμετάσχουν).

Επίσης το ΕΕΕΣ, ως έγγραφο υπέχον απογραφικού δελτίου των οικονομικών φορέων, περιλαμβάνει τις απαραίτητες πληροφορίες των φορέων στις ικανότητες των οποίων στηρίζεται οικονομικός φορέας (άρθρο 78), ούτως ώστε η επαλήθευση των πληροφοριών αυτών να διενεργείται μαζί και με τους ίδιους όρους με την επαλήθευση που αφορά τον (κύριο) οικονομικό φορέα.

Στις διατάξεις του άρθρου 79 προβλέπεται ότι:

1. Το ΕΕΕΣ καταρτίζεται βάσει του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος 2 του Κανονισμού ΕΕ 2016/7 της Επιτροπής και παρέχεται σε ηλεκτρονική μορφή.

2. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητά από τους προσφέροντες σε οποιοδήποτε σημείο της διαδικασίας ανάθεσης να υποβάλουν όλα ή συγκεκριμένα δικαιολογητικά σε περίπτωση αμφιβολίας. Επίσης ζητά πριν την ανάθεση της σύμβασης από τον προσφέροντα, στον οποίο έχει καταλήξει, να προσκομίσει ενημερωμένα δικαιολογητικά, σύμφωνα με το άρθρο 79 και κατά περίπτωση το άρθρο 80 (αποδεικτικά μέσα). Εξαιρούνται οι συμφωνίες πλαίσιο που συνάπτονται με ένα φορέα και ανατίθενται σύμφωνα με τους όρους της εν λόγω συμφωνίας-πλαίσιο¹⁶, όπως επίσης και οι συμφωνίες πλαίσιο χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού, εφόσον αναγράφονται όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και προμηθειών και οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για τον προσδιορισμό του συμβαλλόμενου στη συμφωνία – πλαίσιο οικονομικού φορέα που θα τις εκτελέσει.¹⁷

3. Κατά παρέκκλιση των ως άνω επιτασσομένων (παρ. 5 του άρθρου 79) οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται σε υποβολή δικαιολογητικών και αποδεικτικών στοιχείων, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής.

4. Επίσης προβλέπεται ότι η Γενική Δ/νση Μεταρρυθμιστικής Πολιτικής και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης έχει την αρμοδιότητα να διαθέτει και ενημερώνει στο e-Certis πλήρη κατάλογο των βάσεων δεδομένων με πληροφορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν και από αναθέτουσες αρχές άλλων κρατών μελών.

Σχετικά με τις συμβάσεις κάτω των ορίων επισημαίνεται ότι γίνεται δεκτή η υπεύθυνη δήλωση της παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 1599/1986 ως προκαταρκτική απόδειξη προς αντικατάσταση των πιστοποιητικών που εκδίδουν δημόσιες αρχές ή τρίτα μέρη επιβεβαιώνοντας ότι ο εν λόγω οικονομικός φορέας πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) δεν βρίσκεται σε μία από τις καταστάσεις των άρθρων 73 και 74 για τις οποίες οι οικονομικοί φορείς αποκλείονται ή μπορούν να αποκλεισθούν από τη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης

β) πληροί τα σχετικά κριτήρια επιλογής τα οποία έχουν καθορισθεί σύμφωνα με τα άρθρα 75,76 και 77

γ) κατά περίπτωση, τηρεί τους αντικειμενικούς κανόνες και τα κριτήρια που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με το άρθρο 84, για τον περιορισμό του αριθμού των πληρούντων τα κριτήρια επιλογής υποψηφίων που θα κληθούν να συμμετάσχουν.

δ) εφόσον η εκτιμώμενη αξία της υπό ανάθεση σύμβασης υπερβαίνει το 1.000.000€ εκτός Φ.Π.Α., ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 3310/2005 (ΦΕΚ Α/ 30)18

Ήδη δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Β 3698/16.11.2016 (με ημερομηνία κυκλοφορίας 18.11.2016) το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης για διαδικασίες σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων. Σύμφωνα με την απόφαση της Αρχής με την οποία εγκρίθηκε το ΤΕΥΔ ορίζεται ότι " 2. Το ΤΕΥΔ ισχύει υποχρεωτικά για δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμούς μελετών του Βιβλίου Ι του Ν. 4412/ 2016, η έναρξη της διαδικασίας σύναψης των οποίων, σύμφωνα με το άρθρο 120, λαμβάνει χώρα 20 ημέρες μετά τη θέση σε ισχύ της παρούσας απόφασης".¹⁹ Ήδη, η Αρχή κατάρτισε και εξέδωσε την Κατευθυντήρια Οδηγία 15 (ΑΔΑ: ΩΧΟΓΟΞΤΒ-ΑΚΗ) με θέμα "Οδηγίες συμπλήρωσης για το "Τυποποιημένο

16

Άρθρο 39 παρ. 4 ν. 4412/2016

17

Άρθρο 39 παρ. 5 περ.α "...οι εν λόγω όροι αναγράφονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο"

18

Αυτή περίπτωση εφαρμόζεται μόνο σε συμβάσεις δημοσίων έργων, όπως προκύπτει από τα ισχύοντα κατώτατα όρια εκτιμώμενης αξίας δημόσιας σύμβασης προμήθειας/ υπηρεσίας

19

Ήτοι από 07/12/2016

Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ) του άρθρου 79 παρ. 4 του ν. 4412/2016 (Α/147)“.

Αναφορικά με τα κριτήρια επιλογής και τους λόγους αποκλεισμού που προβλέπονται στις διατάξεις των οικείων άρθρων σε σχέση με τη χρήση του ΕΕΕΠ και τις δυνατότητες που έχουν ως προς αυτό οι αναθέτοντες φορείς του Βιβλίου ΙΙ, επισημαίνονται τα εξής:

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 305, οι αναθέτοντες φορείς δύνανται να συμπεριλάβουν, όσον αφορά τους αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια αποκλεισμού και επιλογής, τόσο σε σύστημα προεπιλογής όσο και σε διαγωνιστική διαδικασία (ανοικτή, κλειστή, με διαπραγμάτευση, ανταγωνιστικό διάλογο, συνοπτικό διαγωνισμό και σε σύμπραξη καινοτομίας), τους λόγους αποκλεισμού που παρατίθενται στο άρθρο 73 με τους προβλεπόμενους όρους και προϋποθέσεις. Στην περίπτωση των αναθετόντων φορέων που είναι και αναθέτουσες αρχές, οι σχετικοί κανόνες και κριτήρια περιλαμβάνουν τους λόγους αποκλεισμού των παραγράφων 1, 2 και 4 του άρθρου 73 με τις αντίστοιχες προϋποθέσεις και όρους.

Επιπλέον, οι αναθέτοντες φορείς και οι αναθέτοντες φορείς που είναι και αναθέτουσες αρχές μπορούν να περιλαμβάνουν τα κριτήρια επιλογής που αναφέρονται στα άρθρα 75,76 και 77 με τους όρους και προϋποθέσεις που προβλέπονται.

Για το σκοπό εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 305, οι προαναφερθέντες φορείς της παραγράφου 1 του άρθρου 305, **εφόσον** επιλέξουν να αναφέρονται στα κριτήρια επιλογής ή αποκλεισμού της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, εφαρμόζουν τα άρθρα 79, 80 και 81 και συνακόλουθα κάνουν χρήση του τυποποιημένου εντύπου ΕΕΕΣ (άρθρο 308, παρ. 1 και άρθρο 80, παρ. 3 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), καθώς και του επιγραμματικού αποθετηρίου πιστοποιητικών (e-Certis).

Σε αντίθετη περίπτωση (βλ. άρθρο 304) κατά την οποία οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν να θεσπίζουν και να εφαρμόζουν αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια αποκλεισμού και επιλογής των προσφερόντων ή υποψηφίων, τα οποία συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης και αναφέρονται στα έγγραφα αυτής, δεν καθίσταται υποχρεωτική η χρήση του ΕΕΕΣ και του Επιγραμματικού Αποθετηρίου Πιστοποιητικών (e-Certis).

Σε ό,τι αφορά το τελευταίο, δηλαδή το Επιγραμματικό Αποθετήριο Πιστοποιητικών (e-Certis), σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 81, επισημαίνεται ότι οι αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς μπορούν να προσφεύγουν σε αυτό και να απαιτούν κατά κύριο λόγο είδη πιστοποιητικών ή αποδεικτικά έγγραφα από την 18η Απριλίου 2018.20

VI. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΡΙΤΩΝ

Ένας από τους σκοπούς του δικαίου περί δημοσίων συμβάσεων είναι το άνοιγμα της αγοράς των δημοσίων συμβάσεων προς όλους τους οικονομικούς φορείς, ανεξαρτήτως του μεγέθους τους. Η συμπερίληψη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) πρέπει να ενθαρρύνεται ιδιαιτέρως, καθώς οι ΜΜΕ θεωρείται ότι αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας της ΕΕ. Οι πιθανότητες των ΜΜΕ να συμμετέχουν σε διαγωνισμούς και να τους ανατίθενται συμβάσεις δημοσίων έργων προσκρούουν , μεταξύ άλλων παραγόντων, στο μέγεθος των συμβάσεων. Εξαιτίας αυτού, η δυνατότητα των προσφερόντων να συμμετέχουν σε διαγωνισμούς σε ομίλους που επικαλούνται τις δυνατότητες τρίτων επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ στις αγορές. 21

Σύμφωνα με τον “Ευρωπαϊκό Κώδικα βέλτιστων πρακτικών που διευκολύνει την πρόσβαση των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις” 22 και το σημείο 1.2 αυτού με τίτλο “Αξιοποίηση της δυνατότητας σχηματισμού

20

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 “Εναρξη ισχύος”, παρ. 4: Η ισχύς της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 81 αρχίζει την 18η Απριλίου 2018. Η παρούσα παράγραφος εφαρμόζεται και για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ, όπου εφαρμόζεται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 290”.

21

Βλ. σχετικά προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, σημείο 33, στην Απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2013, C-94/12

22

κοινοπραξιών από τους οικονομικούς φορείς και χρησιμοποίησης της συνδυασμένης οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας και της τεχνικής τους ικανότητας”, οι οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις²³ επιτρέπουν σε έναν οικονομικό φορέα να στηρίζεται σε οικονομικές και χρηματοοικονομικές δυνατότητες καθώς και σε τεχνικές ικανότητες άλλων εταιρειών, ανεξάρτητα από τη νομική φύση των δεσμών που έχει μαζί τους, προκειμένου να αποδείξει ότι διαθέτει το επίπεδο δυνατοτήτων ή ικανοτήτων που απαιτείται από την αναθέτουσα αρχή. Παρ’ όλα αυτά, ο οικονομικός φορέας πρέπει να αποδείξει ότι θα έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους πόρους για την εκτέλεση της σύμβασης.

Στην περίπτωση κοινοπραξιών οικονομικών φορέων, ορίζεται πλέον σαφώς στις οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις ότι η κοινοπραξία μπορεί να στηρίζεται στις δυνατότητες όλων των μετεχόντων στην κοινοπραξία. Επιπλέον, η κοινοπραξία μπορεί επίσης να στηρίζεται στις δυνατότητες άλλων φορέων που δεν ανήκουν στην κοινοπραξία. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται από το κοινοτικό δίκαιο να αποδέχονται αυτές τις μορφές συνεργασίας μεταξύ ΜΜΕ. Για τη διευκόλυνση του ευρύτερου δυνατού ανταγωνισμού, συνιστάται στις αναθέτουσες αρχές να δίδουν ιδιαίτερη προσοχή στην προκήρυξη της σύμβασης για τη συγκεκριμένη δυνατότητα.

Επιπλέον, δεδομένου ότι η θέσπιση αυτών των μορφών συνεργασίας μεταξύ ΜΜΕ απαιτεί χρόνο, οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να κάνουν χρήση της δυνατότητας προετοιμασίας της αγοράς για μελλοντικές συμβάσεις, δημοσιεύοντας προκαταρκτικές προκηρύξεις οι οποίες παρέχουν στους οικονομικούς φορείς αρκετό χρόνο για να ετοιμάσουν την κοινή προσφορά τους. Είναι προφανές ότι όλες αυτές οι διατάξεις και οι πρακτικές διευκολύνουν τη σύσταση κοινοπραξιών ανεξάρτητων ΜΜΕ οι οποίες μπορούν να υποβάλουν προσφορά ή να είναι υποψήφιοι για την ανάληψη μεγάλων δημοσίων συμβάσεων, ιδίως στην περίπτωση πολύπλοκων συμβάσεων στις οποίες εμπλέκονται διάφορες δεξιότητες.

Σημειωτέον, στο πεδίο 4 του προαναφερθέντος Κώδικα και δη 4.1 με τίτλο “Διατήρηση της αναλογικότητας των κριτηρίων επιλογής” διευκρινίζεται ότι οι οδηγίες της ΕΚ για τις δημόσιες συμβάσεις επαναδιακηρύσσουν ρητά τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σύμφωνα με την οποία τα κριτήρια χρηματοοικονομικών και οικονομικών δυνατοτήτων και τεχνικών ικανοτήτων πρέπει να είναι συνδεδεμένα και ανάλογα προς το αντικείμενο της σύμβασης²⁴. Η διατήρηση της αναλογικότητας των κριτηρίων επιλογής είναι καθοριστικής σημασίας για τις ΜΜΕ, καθώς οι αναθέτουσες αρχές που θεσπίζουν υπερβολικά υψηλά επίπεδα δυνατοτήτων και ικανοτήτων αποκλείουν εκ των πραγμάτων τη συμμετοχή μεγάλου ποσοστού ΜΜΕ σε διαδικασίες υποβολής προσφορών. Υπάρχουν πολλά πιθανά κριτήρια επιλογής και διάφορα έγγραφα τα οποία μπορούν να επιλεγούν για την απόδειξη της ικανοποίησης των εν λόγω κριτηρίων.²⁵ Πρέπει να αποφασισθεί ποια κριτήρια είναι κατάλληλα για το είδος της αγοράς που αφορά η σύμβαση και την αξία της. Όλα τα κριτήρια επιλογής πρέπει να είναι σαφή και αναλογικά προς τη συγκεκριμένη σύμβαση και να μην εισάγουν διακρίσεις. Στην περίπτωση των τεχνικών και επαγγελματικών ικανοτήτων, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να προτιμά κριτήρια επιλογής που της επιτρέπουν να καθορίσει μάλλον κατά πόσον ένας προσφέρων έχει την απαιτούμενη ικανότητα για τη συγκεκριμένη σύμβαση παρά τις γενικές ικανότητες των προσφερόντων. Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε κάτι τέτοιο να μην περιορίζει αδικαιολόγητα το πεδίο των επιλέξιμων υποψηφίων. Επιπλέον, τα κριτήρια επιλογής δεν πρέπει να είναι διατυπωμένα κατά τρόπο που να περιορίζουν το πεδίο του ανταγωνισμού λαμβάνοντας υπόψη θέματα ήσσονος σημασίας. Για παράδειγμα, η απαίτηση ότι θα ληφθεί υπόψη μόνον η πείρα που έχει αποκτηθεί σε συναλλαγές με τον δημόσιο τομέα είναι, αφεαυτής, άνευ σημασίας και περιορίζει τον ανταγωνισμό.

Ο σκοπός του εν λόγω εγγράφου είναι 1) η παροχή κατευθυντηρίων γραμμών στα κράτη μέλη και στις αναθέτουσες αρχές σχετικά με τον τρόπο που μπορούν να εφαρμόσουν το νομικό πλαίσιο της ΕΚ έτσι ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση των ΜΜΕ σε διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων και 2) η ανάδειξη εθνικών κανόνων και πρακτικών που διευκολύνουν την πρόσβαση των ΜΜΕ σε δημόσιες συμβάσεις. SEC(2008) 2193

23

²³ Άρθρο 47 παράγραφοι 2 και 3, άρθρο 48 παράγραφοι 3 και 4 και άρθρο 52 παράγραφος 1 (τρίτο εδάφιο) της οδηγίας 2004/18/ΕΚ και άρθρο 53 παράγραφοι 4 και 5 και άρθρο 54 παράγραφοι 5 και 6 της οδηγίας 2004/17/ΕΚ.

24

²⁴ Άρθρο 44 παρ. 2 εδ. γ’ της οδηγίας 2004/18/ΕΚ

25

²⁵ Βλ. σχετικά την Κατευθυντήρια Οδηγία της Αρχής 13 με θέμα: “Κριτήρια ποιοτικής επιλογής δημοσίων συμβάσεων και έλεγχος καταλληλότητας” (ΑΔΑ: ΩΒΥ7ΟΞΤΒ-ΤΛ7).

Επιπρόσθετα, οι δυσανάλογες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις των αναθετουσών αρχών (π.χ. τραπεζικές εγγυήσεις για την κάλυψη των κινδύνων που συνδέονται με τη διαδικασία ανάθεσης και την εκτέλεση μιας σύμβασης, ακόμη και εκείνων που εκφεύγουν του ελέγχου της επιχείρησης) αποτελούν εμπόδιο στη συμμετοχή των ΜΜΕ σε δημόσιες συμβάσεις. Επιπλέον, η αδικαιολόγητη και παρατεταμένη παρακράτηση των πόρων (π.χ. εγγύηση συμμετοχής) των οικονομικών φορέων πρέπει να αποφεύγεται και αντιθέτως πρέπει να ενθαρρύνεται η μείωση των οικονομικών εγγυήσεων κατ' αναλογία προς την εκτέλεση της σύμβασης. Εξάλλου, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να εξετάζουν το ενδεχόμενο να μην απαιτούν χρηματοοικονομικές εγγυήσεις αυτομάτως, αλλά βάσει παραγόντων που σχετίζονται με την αξιολόγηση των κινδύνων.

Συναφώς, στο άρθρο 78 έχουν συγκεντρωθεί οι προβλέψεις για τη δυνατότητα στήριξης του συμμετέχοντα σε ικανότητες άλλων (τρίτων) φορέων, είτε όσον αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, είτε όσον αφορά την τεχνική ή επαγγελματική ικανότητα, ανεξαρτήτως της νομικής φύσης των δεσμών του με τους φορείς αυτούς, αρκεί να αποδεικνύει ότι έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους πόρους. Ειδικά για την περίπτωση επίκλησης τίτλων σπουδών και επαγγελματικών προσόντων τρίτου φορέα, προβλέπεται για πρώτη φορά, υποχρέωση των τελευταίων να εμπλακούν στην εκτέλεση της σύμβασης. Επίσης για πρώτη φορά εισάγεται και υποχρέωση πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής και ανυπαρξίας λόγων αποκλεισμού και στο πρόσωπο του τρίτου φορέα, καθώς και η συναφής υποχρέωση του συμμετέχοντα να αντικαταστήσει τον τρίτο φορέα, σε περίπτωση που δεν πληροί τα κριτήρια, ή που συντρέχουν στο πρόσωπό του λόγοι αποκλεισμού. Επιπλέον θεσπίζεται, επίσης για πρώτη φορά, δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να απαιτήσει από κοινού ευθύνη εκτέλεσης της σύμβασης αναδόχου και τρίτου. Αντίστοιχα και με τους ίδιους όρους μία ένωση μπορεί να στηρίζεται στις δυνατότητες των συμμετεχόντων σ' αυτή ή και σε άλλους φορείς. Εισάγεται επίσης η δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να απαιτήσει, σε συμβάσεις έργων ή κατά την παροχή υπηρεσιών, ή στην περίπτωση εργασιών τοποθέτησης και εγκατάστασης στο πλαίσιο σύμβασης προμηθειών, την εκτέλεση κρίσιμων καθηκόντων από τον ίδιο τον προσφέροντα ή από συγκεκριμένο μέλος ένωσης. Τέλος στην παράγραφο 3 ορίζεται η μη εφαρμογή του παρόντος άρθρου στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών κάτω των ορίων.

Αντίστοιχες προβλέψεις για τους αναθέτοντες φορείς περιλαμβάνουν οι διατάξεις του άρθρου 307 του ν.4412/2016.26

VII. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ/ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ

Η μη έγκαιρη αποπληρωμή των ΜΜΕ όταν αναλαμβάνουν το ρόλο του υπεργολάβου αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της βιωσιμότητας των εν λόγω επιχειρήσεων, λόγω του ότι η τηρούμενη διαδικασία αποπληρωμής μέσω του (“κυρίου”) αναδόχου για την εκτέλεση προμήθειας, υπηρεσίας ή έργου, βάσει υπεργολαβικού σχήματος, οδηγεί πολλές φορές σε αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, προκαλώντας προβλήματα ρευστότητας και γενικότερα δυνατότητας εκπλήρωσης των οικονομικών, δανειακών και φορολογικών υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν σε ετήσια βάση οι ΜΜΕ. Στο πλαίσιο της εν γένει ενίσχυσης και ειδικότερα της οικονομικής βιωσιμότητας των ΜΜΕ, προβλέπεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 131 και 336 των Βιβλίων Ι και ΙΙ αντιστοίχως, η δυνατότητα απευθείας πληρωμής του υπεργολάβου εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής και του αναθέτοντος φορέα, δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας μεταξύ αναδόχου και υπεργολάβου, υπό τις κάτωθι προϋποθέσεις:

α) Υποβολή αιτήματος του υπεργολάβου για απευθείας πληρωμή από την αναθέτουσα αρχή/αναθέτοντα φορέα για υπηρεσίες, αγαθά ή τα έργα που παρείχε στον οικονομικό φορέα (ανάδοχο) στον οποίο ανατέθηκε η δημόσια σύμβαση

β) Η φύση της σύμβασης να επιτρέπει την καταβολή απευθείας στον υπεργολάβο της αμοιβής του. Στην περίπτωση αυτή προβλέπεται η επιμέρους κοστολόγηση διακριτών τμημάτων του έργου που αναφέρονται μεν στη συναφθείσα σύμβαση με την αναθέτουσα αρχή (και αναδόχου), ως μέρος του έργου που θα εκτελεστεί από τον υπεργολάβο, αναφέρονται δε παράλληλα στη σύμβαση υπεργολαβίας μεταξύ αναδόχου και υπεργολάβου.

γ) Καθορισμός στα έγγραφα της σύμβασης των ειδικότερων μέτρων που επιτρέπουν στον κύριο ανάδοχο να

εγείρει αντιρρήσεις ως προς αδικαιολόγητες πληρωμές προς τον υπεργολάβο.

δ)Καθορισμός στα έγγραφα της σύμβασης των ρυθμίσεων που αφορούν τον τρόπο πληρωμής.

Αναφορικά δε με τις ρυθμίσεις που οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς καλούνται να συμπεριλάβουν στα έγγραφα της σύμβασης, επισημαίνεται ότι στην σύμβαση υπεργολαβίας ο (βασικός) εργολάβος αναθέτει με αμοιβή την εκτέλεση ορισμένων εργασιών σε τρίτον, ο οποίος δεν συνδέεται με νομικό δεσμό με τον εργοδότη (φορέα του έργου), έναντι του οποίου μόνος υπεύθυνος για τις εκτελούμενες από τον υπεργολάβο εργασίες παραμένει ο εργολάβος, ως το έχων έννομο συμφέρον πρόσωπο για την προσβολή των πράξεων διαγωνισμού επί συμβάσεων, στο οποίο, ως διαθέτον τα κατά νόμο προσόντα, μπορεί να κατακυρωθούν τα αποτελέσματα του διαγωνισμού (Α.Π. 570/2007, Ολ. Σ.τ.Ε. 971/1998).

Η σύμβαση της υπεργολαβίας, αφορά στην ανάθεση ρητώς προσδιορισμένων εργασιών σε τρίτον, ο οποίος δεν αποκτά κανένα συμβατικό δεσμό με την αναθέτουσα αρχή/φορέα (εργοδότη), με συνέπεια να παραμένει ο ανάδοχος (εργολάβος) αποκλειστικός υπεύθυνος έναντι του εργοδότη από την υπεργολαβική σύμβαση, για τις εκτελούμενες από τον υπεργολάβο εργασίες.

Ως εκ τούτου, παρέπεται ότι ο υπεργολάβος δεν αποκτά από την υπεργολαβική σύμβαση συμβατική σχέση με την αναθέτουσα αρχή - εργοδότη, ώστε να υπάγεται στην έννοια του αντισυμβαλλομένου. Συναφώς τονίζεται, ότι η αυτόβουλη δέσμευση ενός προσώπου υπό την έννοια παραγωγής (ενοχικών) δικαιωμάτων και υποχρεώσεων απαιτεί την ύπαρξη σύμβασης εκ της οποίας αυτά απορρέουν (ΑΚ 361).

Σε αυτήν την περίπτωση προκύπτουν τα εξής προβλήματα: η διαδικασία πληρωμής όπως προβλέπεται εκ των οικείων διατάξεων που αφορούν τις αρμοδιότητες των Υπηρεσιών Δημοσιονομικού Ελέγχου και αυτές του Επίτροπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν περιλαμβάνουν την περίπτωση έγκρισης προς πληρωμή παραδοτέων που παραδίδονται στην αναθέτουσα αρχή βάσει σύμβασης, όπου ο αναφερόμενος ως αντισυμβαλλόμενος δεν είναι ο πάροχος των εν λόγω τμημάτων του έργου (δηλαδή ο υπεργολάβος), αλλά ο βασικός εργολάβος, ο οποίος συμβάλλεται με τον υπεργολάβο μέσω της υπεργολαβικής σύμβασης. Επισημαίνεται επίσης, ότι στην περίπτωση απευθείας πληρωμής η ευθύνη του βασικού αναδόχου-προστήσαντος (principal) δεν αίρεται για τα υποβληθέντα από τον υπεργολάβο (agent) και εγκεκριμένα από την αναθέτουσα αρχή τμήματα του έργου (οριστική παραλαβή), ειδικά κατά την περίπτωση διαπίστωσης πλημμελειών ή νομικών παρατυπιών του προστηθέντος (υπεργολάβου).

Εκ των ως άνω αναφερθέντων επισημαίνεται ότι, οι εν λόγω ρυθμίσεις οφείλουν να υποστηρίζονται από τις κατάλληλες νομοθετικές προσαρμογές, όσον αφορά, α) την τριγωνική σχέση ανάμεσα σε εργοδότη, εργολάβο και υπεργολάβο (αναθέτουσα αρχή-ανάδοχο-υπεργολάβο),β) τις σχετικές δημοσιονομικές διατάξεις που διασφαλίζουν την νομιμότητα των διοικητικών πράξεων που υποστηρίζουν τις δαπάνες και γ) την εν γένει διαδικασία πληρωμών που θα εφαρμοσθεί σε σχέση με τυχόν υλικοτεχνικές παρεμβάσεις που θα κριθεί σκόπιμο να γίνουν.

Στην περίπτωση των αναθετόντων φορέων της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ επισημαίνεται ότι η προαναφερθείσα επιλογή απευθείας πληρωμής αφορά δημόσιες επιχειρήσεις και γενικά επιχειρήσεις στις οποίες έχουν χορηγηθεί ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, υπό τις προϋποθέσεις μη υπαγωγής των εν λόγω επιχειρήσεων στις διατάξεις σχετικά με τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου και σχετικής πρόβλεψης στο εσωτερικό κανονιστικό ή θεσμικό πλαίσιο που τις διέπει. Συνακόλουθα, ένα μεγάλο μέρος των ζητημάτων που αναλύθηκε ανωτέρω σχετικά με δημοσιονομικές τροποποιήσεις και ειδικότερες ρυθμίσεις στα έγγραφα της σύμβασης δεν έχει εφαρμογή σε αυτή την περίπτωση.

VIII. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ/ ΚΑΤ' ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Ο Ν. 4412/2016 (άρθρο 20 και 256 για τις αναθέτουσες αρχές και τους αναθέτοντες φορείς αντίστοιχα) δίνει τη δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές να παραχωρούν κατ' αποκλειστικότητα σε προστατευόμενα παραγωγικά εργαστήρια, σε ΚΟΙ.Σ.Π.Ε. και σε ΚΟΙΝ.Σ.Επ. το δικαίωμα συμμετοχής στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, ή να προβλέπουν την εκτέλεση των συμβάσεων αυτών στο πλαίσιο προγραμμάτων προστατευμένων θέσεων εργασίας, προκειμένου να διευκολύνεται η ένταξη ή επανένταξη των ατόμων με

αναπηρίες ή μειονεκτούντων προσώπων στην αγορά εργασίας. Πρόκειται για ρύθμιση που προωθεί την κοινωνική ένταξη μέσω της απασχόλησης και της εργασίας και τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους. Από την άλλη δεδομένου ότι τα εργαστήρια ή οι επιχειρήσεις αυτές ενδέχεται να μην είναι σε θέση να αναλαμβάνουν συμβάσεις υπό κανονικές συνθήκες ανταγωνισμού, είναι σκόπιμη η πρόβλεψη της εν λόγω δυνατότητας.

Με το άρθρο 110 ορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις, κατά τη διαδικασία σύναψης συγκεκριμένων υγειονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών, για την παραχώρηση από τις αναθέτουσες αρχές δικαίωμα συμμετοχής κατ' αποκλειστικότητα σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕΠ) που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 4019/2011. Η επιλογή των αναδόχων μεταξύ των ανωτέρω Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων πραγματοποιείται μέσω σχετικής πρόσκλησης που απευθύνεται στο σύνολο αυτών και η προκήρυξη του διαγωνισμού οφείλει να αναφέρει ότι η ανάθεση γίνεται με βάση το άρθρο αυτό. Η μέγιστη διάρκεια σύμβασης που καταρτίζεται σε συνέχεια του παρόντος, δεν υπερβαίνει τα τρία έτη.

Συναφώς στο άρθρο 321 για τους αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές ορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις, κατά τη διαδικασία σύναψης συγκεκριμένων υγειονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών, για την παραχώρηση δικαιώματος συμμετοχής κατ' αποκλειστικότητα σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕΠ) που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 4019/2001.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί και προκύπτει μέσα από τις προαναφερθείσες διατάξεις του νόμου είναι ότι η επιχειρηματικότητα δεν βασιζέται αποκλειστικά στην επιδίωξη κέρδους. Διάφοροι παράγοντες τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα, την κοινωνία των πολιτών και τις οργανώσεις κοινωνικής οικονομίας²⁷ αντιμετωπίζουν βασικές κοινωνικές προκλήσεις, συνδυάζοντας κοινωνικές και επιχειρηματικές παραμέτρους.

Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να εκτιμηθεί περισσότερο η δημόσια αντίληψη για τους επιχειρηματίες, να εντατικοποιηθεί η εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση για την προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και μέριμνα στις ομάδες που υποεκπροσωπούνται, αφενός μεν προκειμένου να ιδρύσουν, διαχειριστούν, επεκτείνουν μια επιχείρηση ή εταιρεία, αφετέρου δε όπως ενθαρρυνθούν προκειμένου να συμμετάσχουν στην υλοποίηση δημοσίων συμβάσεων.²⁸

Ο νόμος 4412/12 ενσωματώνοντας το ειδικό καθεστώς για τις κοινωνικές υπηρεσίες (“απλουστευμένο καθεστώς” άρθρα 74 - 77 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ) δίνει τη δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές να παραχωρούν κατ' αποκλειστικότητα στα εργαστήρια ή τις κοινωνικές επιχειρήσεις το δικαίωμα συμμετοχής σε διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων προκειμένου όμως για υπηρεσίες (υγειονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές) που καλύπτονται από συγκεκριμένους κωδικούς CPV.²⁹

Οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις πρέπει να πληρούν σωρευτικά τις εξής προϋποθέσεις:

α) να έχουν σκοπό την επιδίωξη αποστολής δημόσιας υπηρεσίας από τις αναφερόμενες στο άρθρο 107 υγειονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές υπηρεσίες που καλύπτονται από τους συγκεκριμένους κωδικούς

27

Η κοινωνική οικονομία απασχολεί πάνω από 14,51 εκατομμύρια άτομα στην Ευρώπη, ήτοι το 6,5% του συνόλου των απασχολούμενων. Καλύπτει φορείς με ειδικό νομικό καθεστώς (συνεταιρισμούς, ιδρύματα, σωματεία, αλληλασφαλιστικές εταιρείες) καθώς και κοινωνικές επιχειρήσεις υπό μορφή τυπικής ιδιωτικής ή δημόσιας εταιρείας περιορισμένης ευθύνης.

28

Βλ. σχετικά Πρόταση για την υιοθέτηση εθνικής στρατηγικής για τις δημόσιες συμβάσεις 2016-2020 της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων, Μάρτιος 2016 στον ιστότοπο της Αρχής

29

Σύμφωνα με τη σκέψη 36 του προοιμίου της οδηγίας 2014/24/ΕΕ “Η απασχόληση και η εργασία συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη και αποτελούν βασικά στοιχεία για τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους. ...Ωστόσο, τα εργαστήρια ή οι (κοινωνικές) επιχειρήσεις αυτές ενδέχεται να μην είναι σε θέση να λαμβάνουν συμβάσεις υπό κανονικές συνθήκες ανταγωνισμού.”

CPV

β) τα κέρδη να επενδύονται εκ νέου ώστε να επιτευχθεί ο στόχος ιδιοκτησίας της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης – στην περίπτωση διανομής ή αναδιανομής κερδών, αυτή θα πρέπει να γίνεται υπό όρους συμμετοχικότητας

γ) οι δομές διοίκησης ή ιδιοκτησίας της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης που εκτελεί τη σύμβαση να βασίζονται στην ιδιοκτησία των υπαλλήλων ή σε αρχές συμμετοχικότητας ή να απαιτούν την ενεργό συμμετοχή υπαλλήλων, των χρηστών ή των ενδιαφερομένων

δ) να μην έχει ανατεθεί στην Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση που είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 4019/2011 (Α'126) από τη συγκεκριμένη αναθέτουσα αρχή σύμβαση για τις εν λόγω υπηρεσίες, κατά την τελευταία τριετία.

Όπως αναφέρεται και στις σκέψεις του προοιμίου της οδηγίας 2014/24/ΕΕ30, προκειμένου να εξασφαλισθεί η συνέχεια των δημόσιων υπηρεσιών, προβλέπεται ότι στις διαδικασίες προμήθειας για τις ως άνωθι αναφερόμενες υπηρεσίες συμμετέχουν μόνο οργανισμοί που βασίζονται στην ίδια ευθύνη ή στην ενεργό συμμετοχή των υπαλλήλων στη διακυβέρνηση και υφιστάμενοι οργανισμοί, όπως κοινοπραξίες, όσον αφορά τη συμμετοχή στην παροχή των εν λόγω υπηρεσιών στους τελικούς χρήστες.

Είναι σκόπιμο να τονισθεί ότι για την αποφυγή ανασφάλειας δικαίου, η αναφορά σε τμήμα δεν συνεπάγεται σιωπηρώς αναφορά και στις υποδιαιρέσεις του. Η συνολική κάλυψη ενός τμήματος και των υποδιαιρέσεών του θα πρέπει, αντιθέτως, να επισημαίνεται ρητώς με την αναφορά όλων των σχετικών καταχωρίσεων, εφόσον ενδείκνυται, υπό τη μορφή φάσματος κωδικών.

Τέλος, ο νόμος ορίζει ότι με Προεδρικό Διάταγμα θα καθορισθούν :

α) το κατώτατο ποσοστό των κατ' αποκλειστικότητα ανατιθέμενων συμβάσεων και ο τρόπος υπολογισμού του,

β) τα είδη των κατ' αποκλειστικότητα ανατιθέμενων συμβάσεων

γ) οι ειδικότεροι όροι ανάθεσης των συμβάσεων, ιδίως σε περιπτώσεις ύπαρξης περισσότερων προσφορών από κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις και

δ) κάθε άλλο θέμα σχετικό χρήζον εξειδικεύσεως

ΙΧ.ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό των δημόσιων συμβάσεων όσον αφορά την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, οι συμβάσεις οι σχετικές με θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και καινοτομίας θα πρέπει να παίξουν τον ρόλο τους. Είναι, συνεπώς, σημαντική η επισκόπηση των εξελίξεων στον τομέα των στρατηγικών προμηθειών, προκειμένου να αποκτάται τεκμηριωμένη εικόνα των γενικών τάσεων σε συνολικό (μακρο)επίπεδο στον συγκεκριμένο τομέα. Όσες τυχόν σχετικές εκθέσεις έχουν ήδη εκπονηθεί μπορούν, βεβαίως, να χρησιμοποιηθούν και σε αυτό το πλαίσιο.

Δεδομένου του δυναμικού των ΜΜΕ όσον αφορά τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, τη μεγέθυνση και την καινοτομία, και της ενθάρρυνσης συμμετοχής τους στις δημόσιες προμήθειες, κρίνεται σκόπιμο οι εθνικές πρωτοβουλίες ενίσχυσης της συμμετοχής των να παρακολουθούνται εκ του σύνεγγυς δεδομένης της

σημασίας τους. 31

Συνακόλουθα, στο Βιβλίο ΙΙΙ του ν. 4412/2016 περιλαμβάνονται διατάξεις σχετικά με τις διαδικασίες διακυβέρνησης που οφείλουν να εφαρμόζουν οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς, καθώς και δράσεις εκ μέρους της Διοίκησης που στοχεύουν στη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής των σχετικών άρθρων του νόμου και στη εν γένει βελτιστοποίηση του τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Η επίτευξη αυτού του στόχου προβλέπεται να διασφαλισθεί μέσω της εποπτείας, καθοδήγησης και κατάρτισης εκθέσεων (αναφορών) συγκεντρωτικών στοιχείων εκ μέρους των αρμόδιων φορέων, στο πλαίσιο της ευρύτερης διοικητικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών καθώς και της κατάρτισης και πιστοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού των αναθετουσών αρχών και αναθετόντων φορέων.

Αναφορικά με την επίτευξη του ειδικότερου στόχου που αφορά την ενίσχυση των ΜΜΕ στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 340, 342 και 344 του ν. 4412/2016, επισημαίνονται τα κάτωθι:

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 340, η διαδικασία παρακολούθησης της εφαρμογής των κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων και η εν γένει εποπτεία των εμπλεκόμενων φορέων και ελεγκτικών μηχανισμών ασκείται από την Αρχή, δυνάμει των σχετικών διατάξεων του νόμου 4013/2011. Μέσω άσκησης από την Αρχή των οικείων αρμοδιοτήτων της (άρθρο 2, παρ.2, περ. στ,η,ζ) και σε συνδυασμό με τις ενέργειες των αρμόδιων εποπτικών διοικητικών οργάνων, καταδεικνύονται και αναφέρονται στην Αρχή, τις αρχές λογιστικού ελέγχου και τα αρμόδια δικαστήρια οι διαπιστωθείσες παραβιάσεις και συστηματικά προβλήματα. Τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων παρακολούθησης αναρτώνται στην επίσημη ιστοσελίδα της Αρχής (www.eaadhsy.gr ή www.hsppa.gr) και αποστέλλονται στην αρμόδια Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επίσης η Αρχή καταρτίζει και αποστέλλει έκθεση παρακολούθησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανά τριετία, αρχής γενομένης από την 18 Απριλίου 2017, η οποία περιλαμβάνει τις αιτίες πλημμελούς εφαρμογής των κανόνων που διέπουν το θεσμικό πλαίσιο του τομέα των δημοσίων συμβάσεων, εντοπίζει περιπτώσεις απάτης, διαφθοράς, σύγκρουσης συμφερόντων και άλλων σοβαρών παρατυπιών και αναφέρει το επίπεδο συμμετοχής των ΜΜΕ στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων. Οι απαιτούμενες για την σύνταξη της έκθεσης παρακολούθησης πληροφορίες, οι υπόχρεοι για την παροχή των σχετικών πληροφοριών, ο χρόνος και ο τρόπος υποβολής αυτών και οι πειθαρχικές ευθύνες που υπέχουν οι υπόχρεοι σε περίπτωση μη υποβολής ή εκπρόθεσμης υποβολής των απαιτούμενων στοιχείων, πρόκειται να καθορισθούν με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του αρμόδιου Υπουργού για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 342 Ν.4412/2016 στην αρμόδια Δ/νση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με μέριμνα της Αρχής, αποστέλλεται στατιστική έκθεση σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις που θα ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας, εάν η αξία τους υπερέβαινε το αντίστοιχο κατώτατο όριο που ορίζεται στα άρθρα 5 και 235 συνοδευόμενη από εκτίμηση της συγκεντρωτικής συνολικής αξίας των εν λόγω συμβάσεων εντός της περιόδου αυτής.

Με άλλα λόγια, η αναφορά αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει στοιχεία δημοσίων συμβάσεων, που με κριτήριο την εκτιμώμενη αξία τους, θα ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας, εάν δεν είχαν εφαρμοσθεί συγκεκριμένες πρακτικές που κατέληξαν στη διαφοροποίηση της αρχικά προϋπολογισθείσας δαπάνης (ανά σύμβαση) με αποτέλεσμα τη μη υπαγωγή τους (στο πεδίο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας).

Αναλυτικότερα, προβλέπεται η δυνατότητα ενσωμάτωσης στην ως άνω έκθεση των κάτωθι επιπρόσθετων στοιχείων και στατιστικών:

α) εκτίμηση, βάσει των διαθέσιμων δεδομένων από τις εθνικές απαιτήσεις περί δημοσίευσης ή βάσει δειγματοληψιών,

β) εκτίμηση της συνολικής αξίας των εν λόγω συμβάσεων εντός συγκεκριμένης περιόδου,

γ) τρόπος αντιμετώπισης των προσβολών που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή των κανόνων,

δ) εθνικές πρωτοβουλίες σχετικά με την καθοδήγηση των εμπλεκόμενων φορέων και την εν γένει υποστήριξη της εφαρμογής των κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων.

Βάσει των δεδομένων που λαμβάνονται, η Επιτροπή εκδίδει σε τακτική βάση έκθεση σχετικά με την εφαρμογή και τις βέλτιστες πρακτικές των εθνικών πολιτικών προμήθειας στην εσωτερική αγορά. 32

Οι αρμόδιες υπηρεσίες μεριμνούν για την ενημέρωση και καθοδήγηση των παραγόντων της εσωτερικής αγοράς, όσον αφορά την ερμηνεία και εφαρμογή της οικείας νομοθεσίας, έτσι ώστε οι αναθέτουσες αρχές, οι αναθέτοντες φορείς και οι οικονομικές οντότητες, ιδίως οι ΜΜΕ να ανταποκριθούν στην προσήκουσα εφαρμογή των κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων.

Με σκοπό την αποτελεσματικότερη διαχείριση και διοικητική επάρκεια των αναθετουσών αρχών και αναθετόντων φορέων σχετικά με την προπαρασκευή, ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 344 η κατάρτιση και πιστοποίηση του εμπλεκόμενου προσωπικού μέσω εγκεκριμένων προγραμμάτων που υλοποιούνται, ιδίως από το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.

Επίσης προβλέπεται κατόπιν έκδοσης προεδρικού διατάγματος και σχετικής Γνώμης της Αρχής³³ η σύσταση Μητρώου Πιστοποιημένων Υπαλλήλων Δημοσίων Συμβάσεων (Μη.Π.Υ.Δη.Συ.) στο οποίο καταγράφεται το πιστοποιημένο προσωπικό των αναθετουσών αρχών και των αναθετόντων φορέων επιφορτισμένο με καθήκοντα σχετικά με την προπαρασκευή, σύναψη και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων. Το εν λόγω προσωπικό υποχρεούται να διαθέτει την ως άνω πιστοποίηση άμα τη σύσταση και επαρκή λειτουργία του Μητρώου.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΑΠΟΔΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ:**1) Προεδρία της Δημοκρατίας****2) Όλα τα Υπουργεία/ Γενικές-Ειδικές Γραμματείες (Γραφεία κ. Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών, Υφυπουργών, Δ/νσεις Νομοθετικού έργου, Τμήματα Προμηθειών, προς περαιτέρω ενημέρωση και εποπτευομένων φορέων)**

- Υπουργείο Εσωτερικών (προς περαιτέρω κοινοποίηση και στους ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, Τμήματα/ Γραφεία Προμηθειών)
- Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης
- Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης
- Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
- Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (προς περαιτέρω κοινοποίηση και στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα [Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης])
- Υπουργείο Εξωτερικών
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- Υπουργείο Οικονομικών
- Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
- Υπουργείο Υγείας
- Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης
- Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (προς περαιτέρω κοινοποίηση και στις Εφορείες Αρχαιοτήτων)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
- Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών
- Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής
- Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
- Υπουργείο Τουρισμού

➤ 3) Όλες τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις (Γραφεία κ. Γενικών Γραμματέων)

- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής
- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας
- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας
- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου – Δυτικής Ελλάδας - Ιονίου
- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου
- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης
- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας - Θράκης

➤ 4) Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων (ΕΣΠΑ) του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού (προς περαιτέρω ενημέρωση και των Ειδικών Υπηρεσιών και Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης ν. 3614/2007 και Μονάδας Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ Α.Ε.))**➤ 5) Γενική Γραμματεία Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού (Γρ. Γενικού Γραμματέα)****➤ 6) Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (Γρ. Γενικού Γραμματέα)****➤ 7) Επιτροπή Προμηθειών Υγείας (προς περαιτέρω κοινοποίηση και στις Υγειονομικές Περιφέρειες (ΥΠΕ), τα**

νοσοκομεία και τους εποπτευόμενους φορείς Υπουργείου Υγείας, Τμήματα Προμηθειών)

➤

➤ **8) Ανεξάρτητες Αρχές** (Γραφεία κ. Προέδρων)

➤

➤ **9) Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Μονάδα Παρακολούθησης Διαγωνισμών και Συμβάσεων**

➤ **Εσωτερική Διανομή:**

➤ 1. Γραφείο Προέδρου

➤ 2. Γραφείο Διεθνών Σχέσεων

➤ 3. Γραφείο Νομικού Συμβούλου

➤ 4. Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων

➤ 5. Διεύθυνση Βάσεων Δεδομένων και Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων

➤ 6. Διεύθυνση Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης

➤ 7. Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών

➤ 8. Διεύθυνση Συντονισμού και Ελέγχου

➤ 9. Περιφερειακό Γραφείο Θεσσαλονίκης